

Úvod do strukturní analýzy farmaceutických látek

Garant předmětu: doc. Ing. Bohumil Dolenský, Ph.D.
A28, linka 4110, dolenskb@vscht.cz

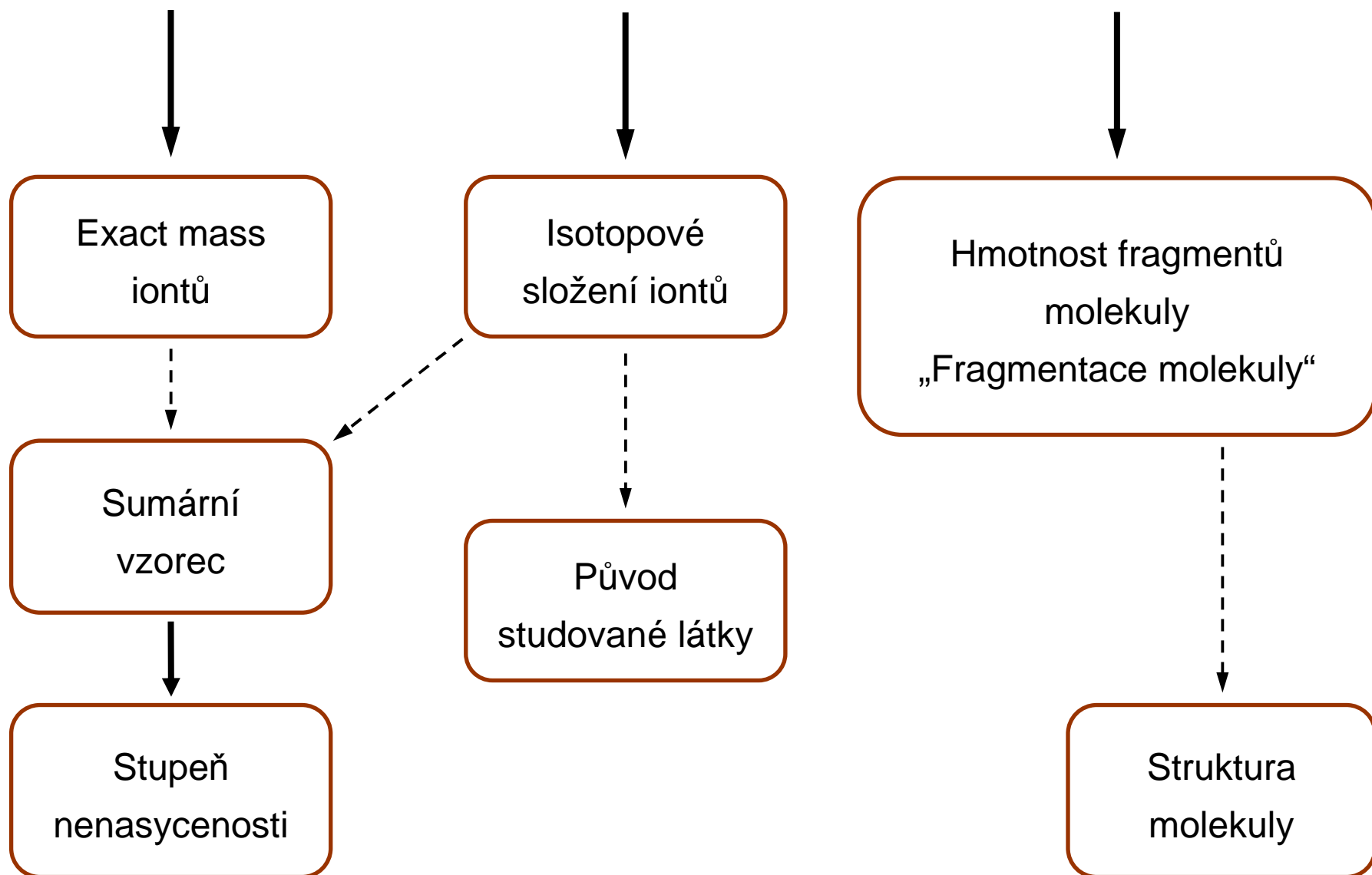
Hmotnostní spektrometrie II.

*Příprava předmětu byla podpořena
projektem OPFA č. CZ.2.17/3.1.00/33253*

**Evropský sociální fond
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti**

Hmotnostní spektrum

Nejběžnější ionizační techniky

Electron Impact (EI)

Vhodná pro malé těkavé stabilní látky do 1 kDa; tvrdá ionizace poskytující značnou fragmentaci – informace o struktuře – vhodná pro strukturní analýzu.

Chemical Ionization (CI)

Vhodná pro malé těkavé látky do 1 kDa; měkká ionizace obvykle poskytující pseudo-molekulový ion $[M+H]^+$

Electrospray (ESI)

Vhodná pro netěkavé látky do 200 kDa (peptidy, proteiny), měkká ionizace, často poskytující ionty mající více nábojů $[M+nH]^{n+}$

Fast Atom Bombardment (FAB)

Vhodná pro netěkavé látky do 6 kDa (sacharidy, organokovy, peptidy), vyžaduje viskózní matrici, měkká ionizace, ale tvrdší než ESI nebo MALDI.

Matrix Assisted Laser Desorption (MALDI)

Vhodná pro netěkavé látky do 500 kDa (peptidy, proteiny, nukleotidy), vyžaduje pevnou matrici, měkká ionizace.

APCI, APPI, ... a desítky dalších

Molekulový ion $[M]^+$

1. Ion s nejvyšším m/z ve spektru může, ale nemusí být molekulový
2. Molekulový ion je vždy ion-radikál (při EI ionizaci) s lichým počtem elektronů
3. Z molekuly se odštěpují smysluplné fragmenty
radikály m/z 15, 29, 43 (alkyl), 19 (F), 35 (Cl), 79 (Br), 31 (OCH₃), aj.
nebo molekuly 18 (H₂O), 20 (HF), 28 (CO nebo C₂H₄ nebo N₂), 32 (CH₃OH), 36 (HCl) aj.
4. Zakázané ztráty: $m/z = 3 - 14, 21 - 25$ neodpovídají žádné reálné fragmentaci
molekulového iontu
5. Je vhodné využít ionizačních technik různé tvrdosti.

Dusíkové pravidlo

Na rozdíl od běžných prvků (C, H, N, O, F, Si, P, S, Cl, Br, I) je dusík je trojvazný, ale jeho majoritní izotop (^{14}N) má sudou nominální hmotnost.

Dle počtu dusíků v molekule pak tedy pozorujeme nominální hmotnosti M^+ iontu

a) lichý počet dusíků = lichý M^+ a sudé fragmenty

b) sudý počet nebo žádný dusík = sudý M^+ a liché fragmenty

Pro případy pseudo-molekulových iontů

$[\text{M}+\text{H}]^+$, $[\text{M}-\text{H}]^-$, $[\text{M}+\text{Na}]^+$, $[\text{M}+\text{CH}_3\text{CO}_2]^-$, $[\text{M}+\text{NH}_4]^+$, ...

je potřeba modifikace dusíkového pravidla zřejmá.

Využití isotopových iontů M+1

Odhad počtu uhlíků

1. Pokud intenzita m/z položena rovna 100, pak intenzita píku ($m/z + 1$) dělená 1,1 (tj. přirozeným zastoupením izotopu ^{13}C) dává odhad počtu uhlíků v iontu m/z .
2. Hodnota je přibližná (+/- 1 uhlík), je potřeba zvážit více možností.

Hledání molekulového iontu

Vypočtením přibližné hodnoty počtu uhlíků z dvojice M^+ a $[M+1]^+$ lze odhadnout molární hmotnost molekuly, která musí korespondovat s m/z posuzovaných iontů. Počet vodíků a halogenů nesmí být větší než $2C+2$.

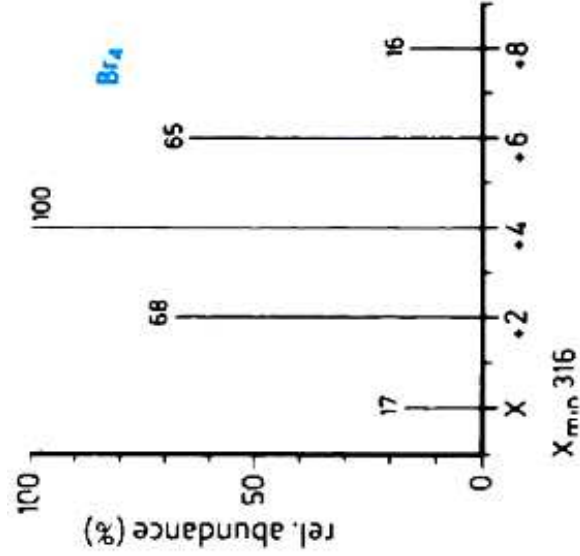
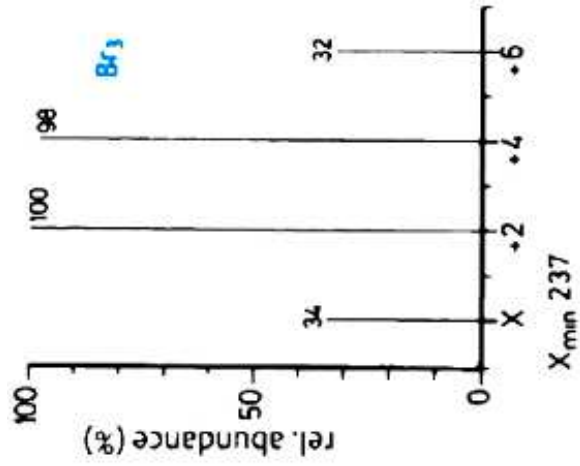
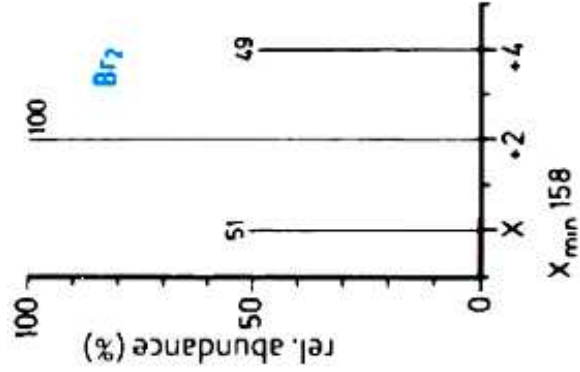
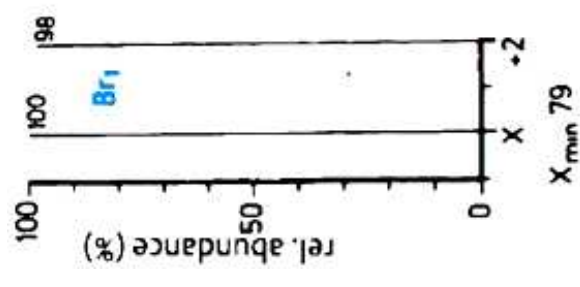
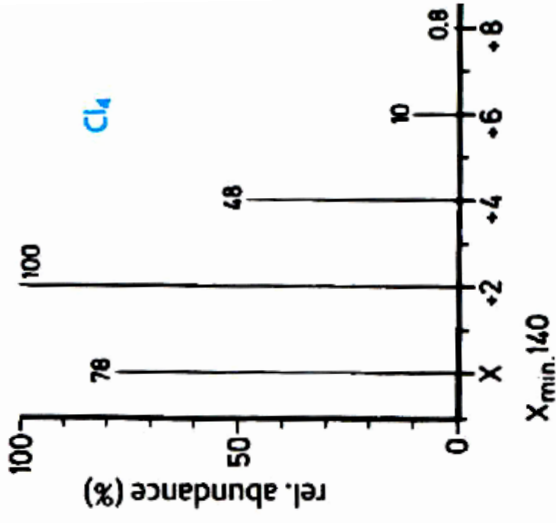
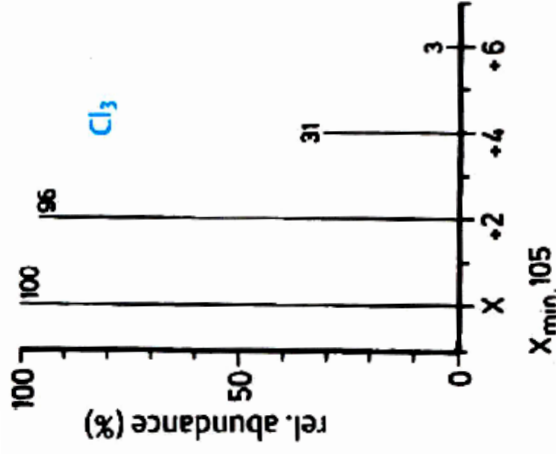
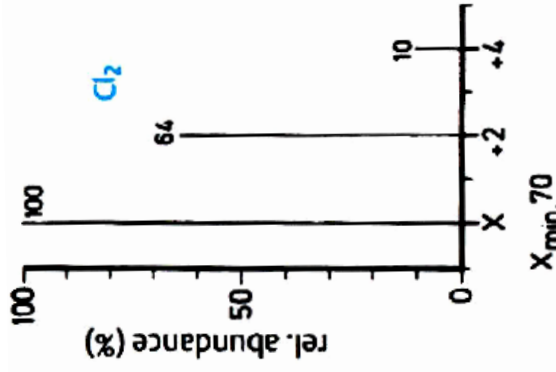
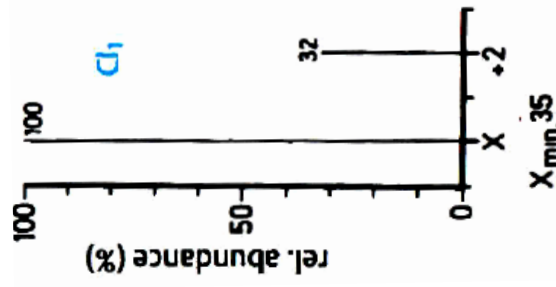
Využití isotopových iontů M+2

Odhad počtu M+2 prvků

- Nejprve Cl (32,0 %) a Br (97,3 %)
- Následně S (4,4 %) a Si (3,4 %)
- Kyslík obtížně (0,2 %)
- Zvážit možnost méně běžných prvků
- Neopomenout isotopy ^{13}C

Příspěvek izotopů ^{13}C k intenzitě iontů M+1, M+2, M+3

Počet C	M+1	M+2	Počet C	M+1	M+2	M+3
C1	1.1	0.00	C10	11.0	0.54	-
C2	2.2	0.01	C15	16.5	1.3	-
C3	3.3	0.04	C20	22.0	2.3	0.2
C4	4.4	0.07	C50	55.0	15.0	2.6
C5	5.5	0.12	C100	110.0	60.0	22.0

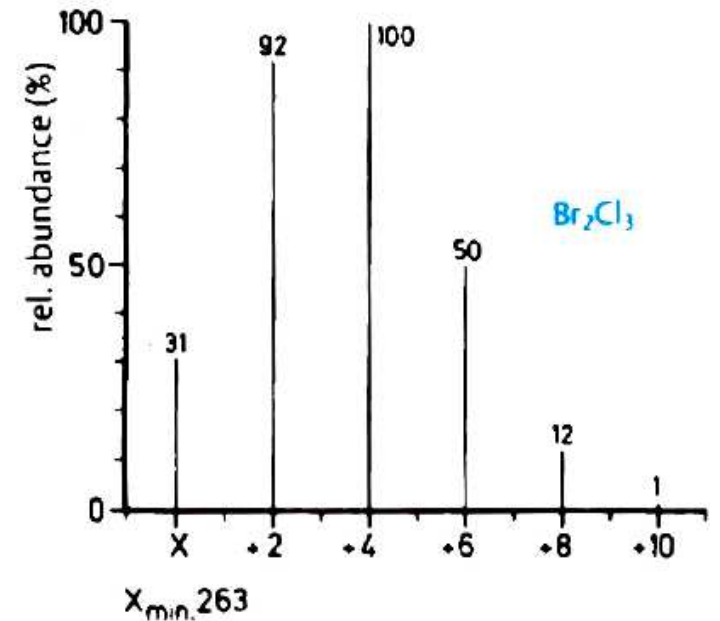
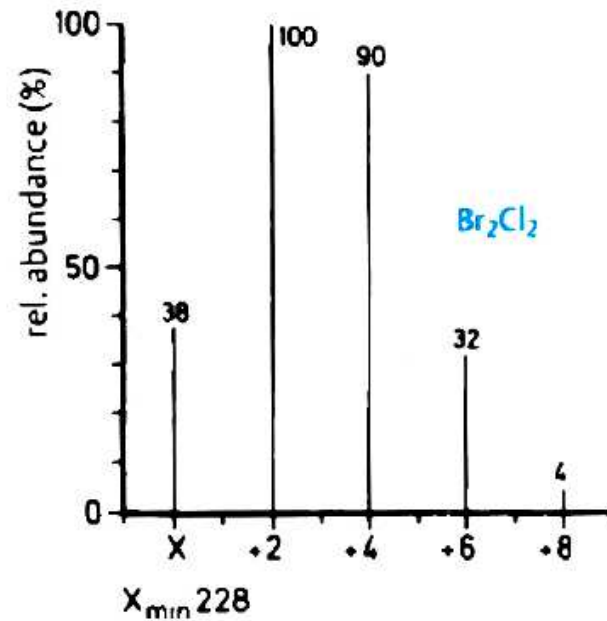
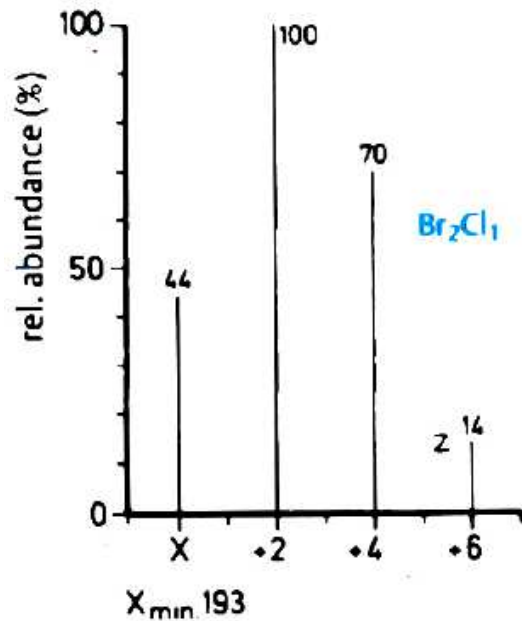

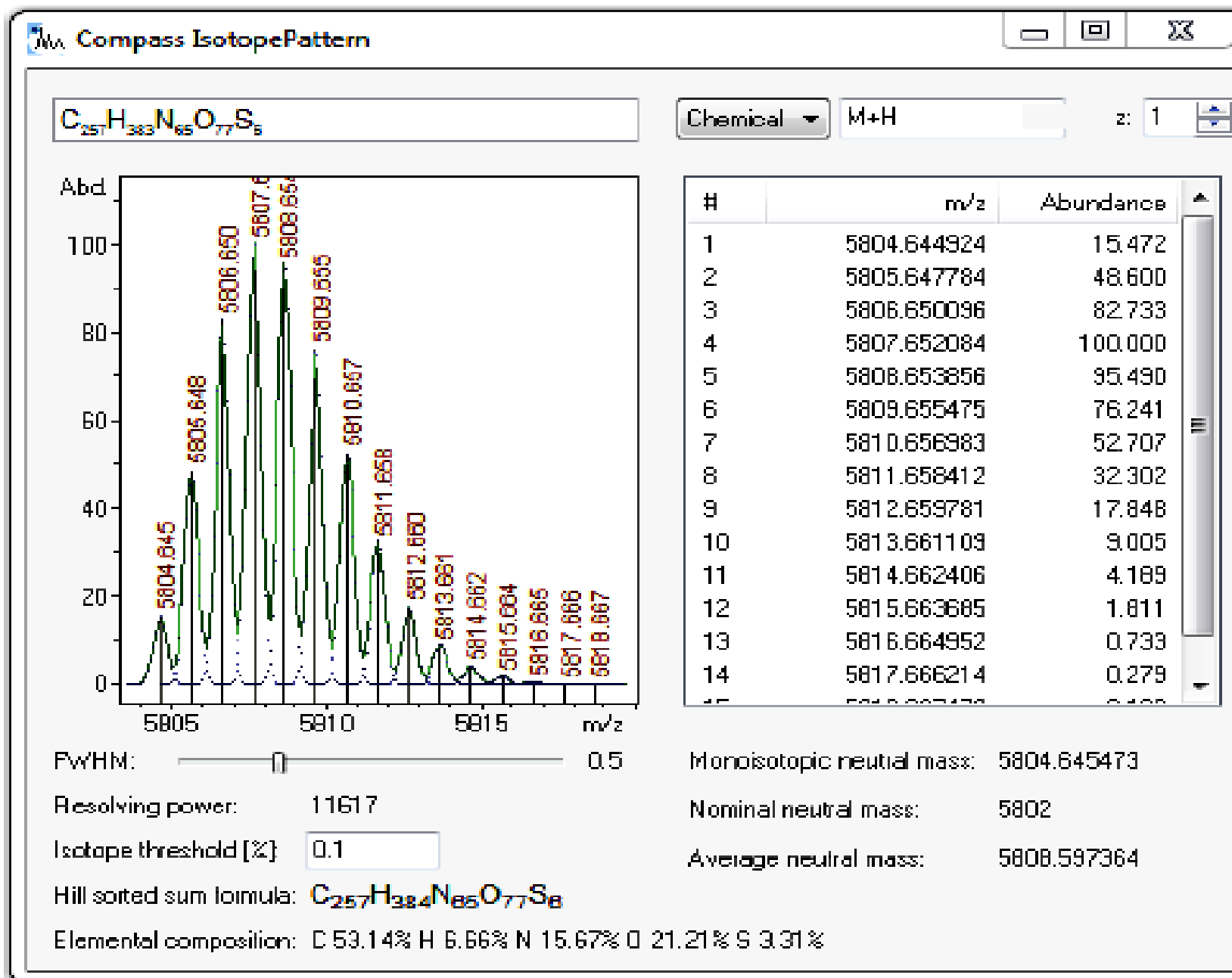
Br₂Cl

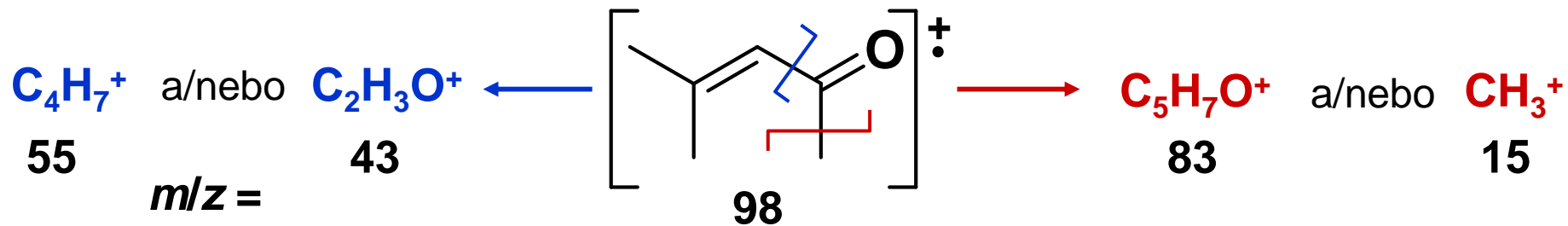
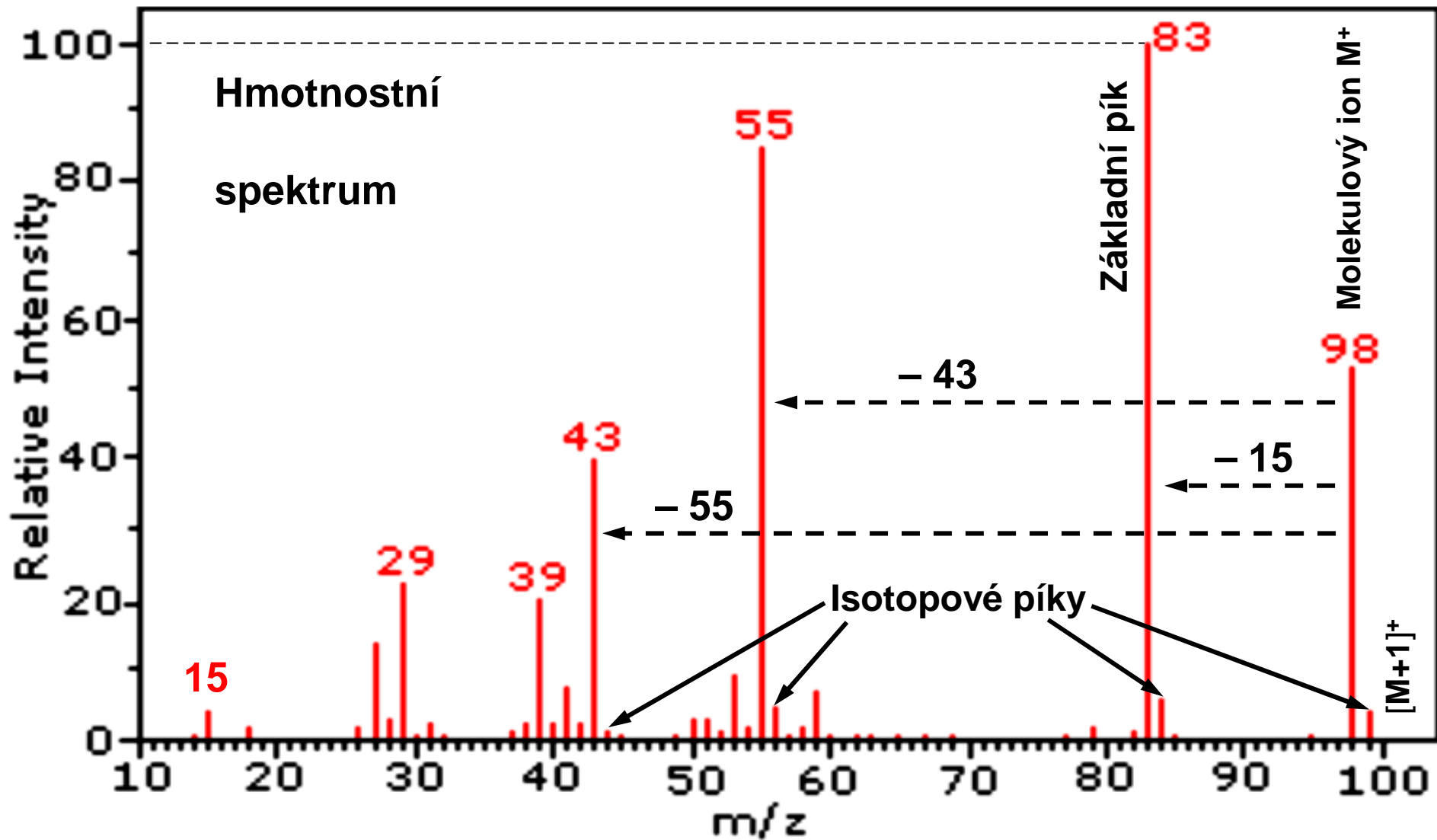
$$(1,000 \text{ } ^{35}\text{Cl} + 0,320 \text{ } ^{37}\text{Cl}) \cdot (1,000 \text{ } ^{79}\text{Br} + 0,973 \text{ } ^{81}\text{Br}) \cdot (1,000 \text{ } ^{79}\text{Br} + 0,973 \text{ } ^{81}\text{Br}) =$$

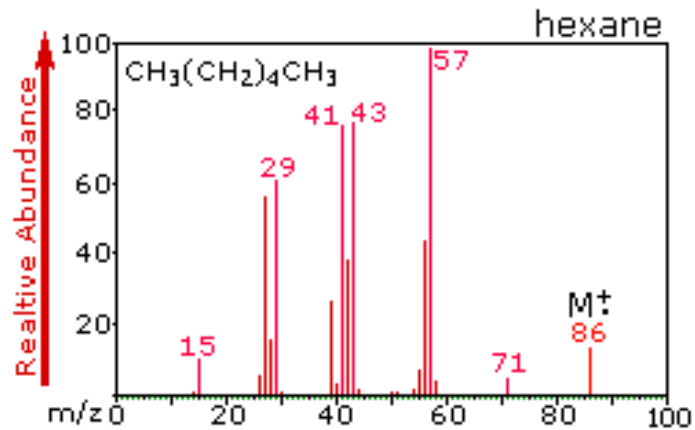
1,000 • 1,000 • 1,000 ³⁵ Cl ⁷⁹ Br ⁷⁹ Br +	1,000	44
0,320 • 1,000 • 1,000 ³⁷ Cl ⁷⁹ Br ⁷⁹ Br +	}	2,266
1,000 • 1,000 • 0,973 ³⁵ Cl ⁷⁹ Br ⁸¹ Br +		
1,000 • 0,973 • 1,000 ³⁵ Cl ⁸¹ Br ⁷⁹ Br +		
0,320 • 1,000 • 0,973 ³⁷ Cl ⁷⁹ Br ⁸¹ Br +		
0,320 • 0,973 • 1,000 ³⁷ Cl ⁸¹ Br ⁷⁹ Br +	}	1,569
1,000 • 0,973 • 0,973 ³⁵ Cl ⁸¹ Br ⁸¹ Br +		
0,320 • 0,973 • 0,973 ³⁷ Cl ⁸¹ Br ⁸¹ Br		
	0,303	13

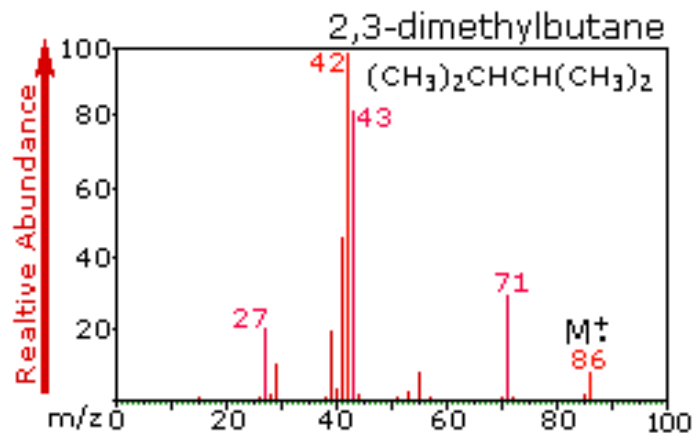
Výpočet isotopového klastru

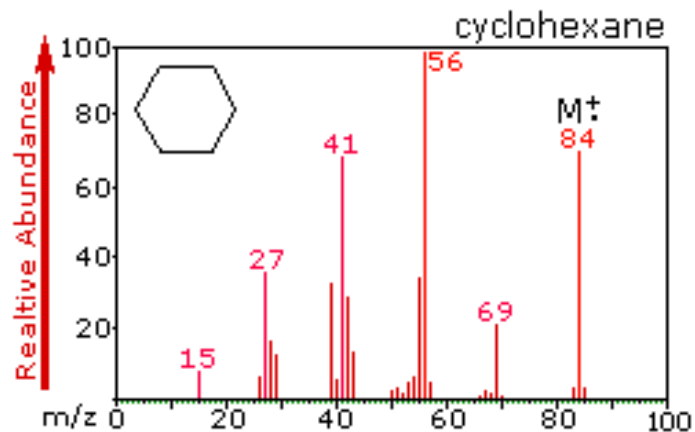

Typická fragmentace nerozvětvených alkanů.
 $m/z = 15$ (methyl), 29 (ethyl), 43 (propyl), 57 (butyl).

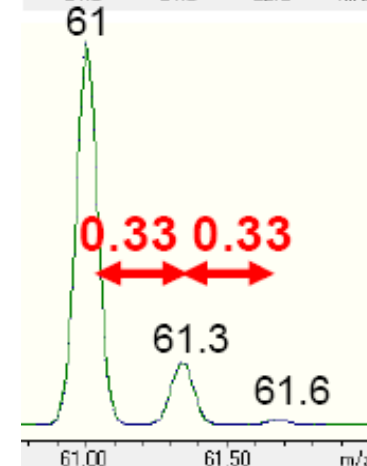
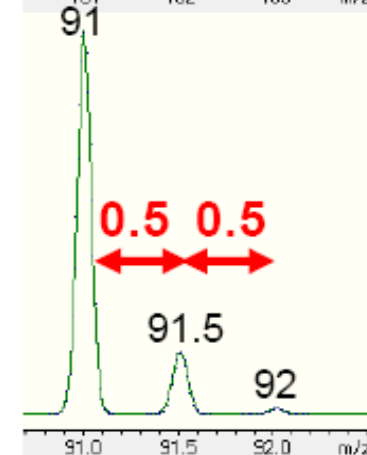
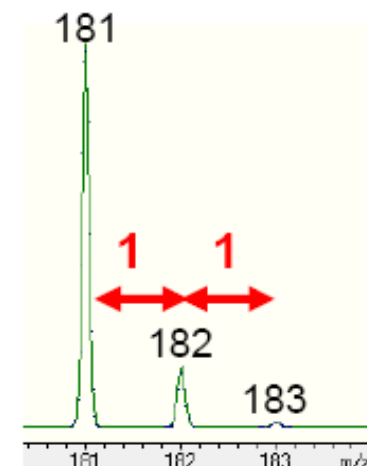
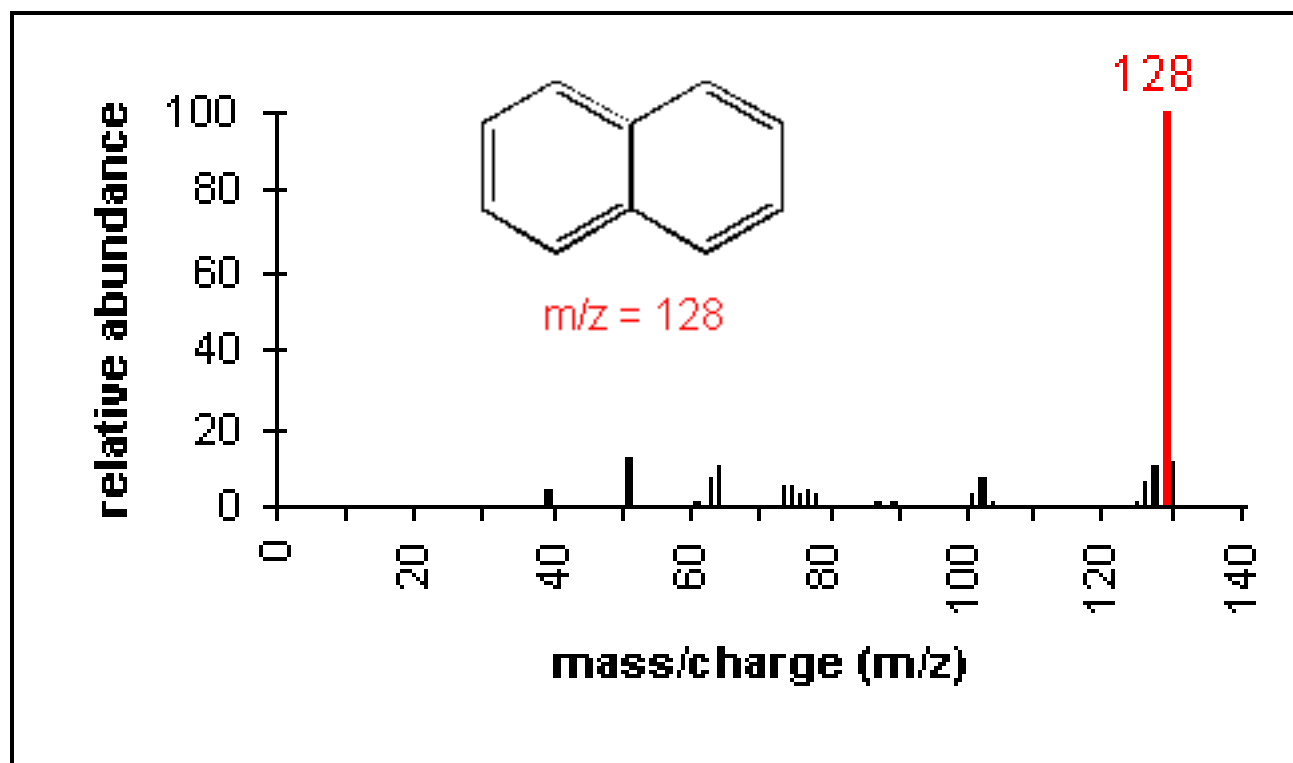

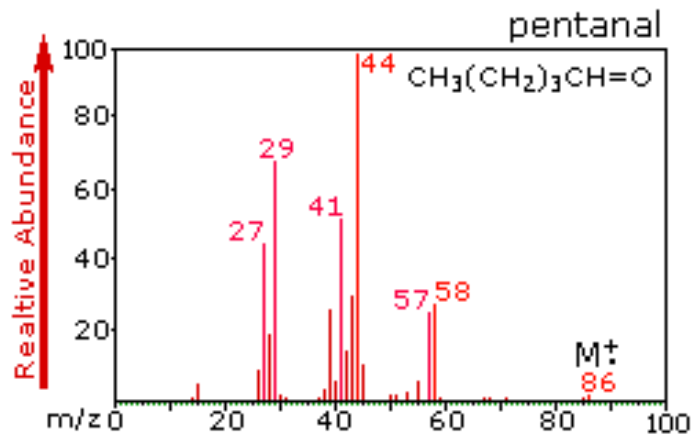
- větvení ovlivní fragmentaci.
- více methylů → M-15 ion ($m/z = 71$) je intenzivnější
- ztráta butylu ($m/z = 57$) téměř chybí
- dominantní je C_3H_6 ($m/z = 42$)

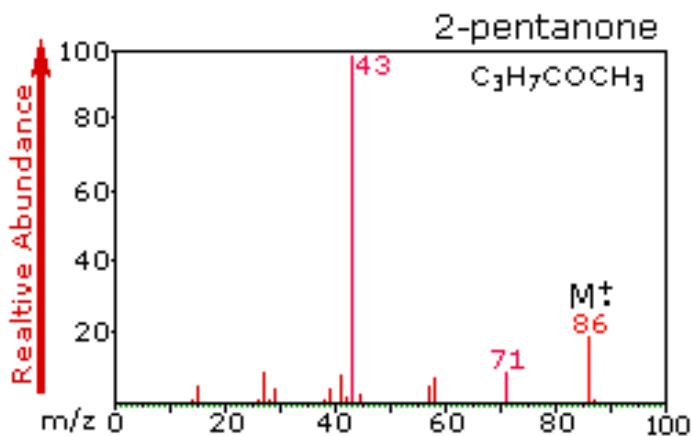
- cyklický uhlovodík má stabilnější molekulový ion
- základní pík $m/z=56$ důsledkem ztráty ethenu
- alkenylové kationty $m/z = 41$ a 27 jsou intenzivnější
- ztráta CH_3 ($m/z = 69$) důsledkem přesmyku vodíku

Aromatické látky mají velmi stabilní molekulový pík; často vícenásobně nabitý.

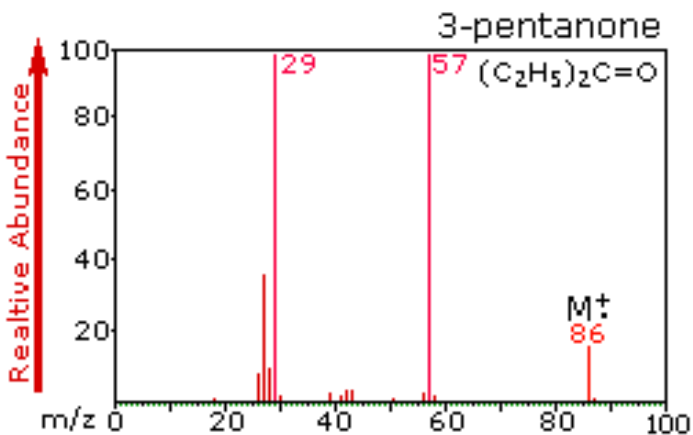

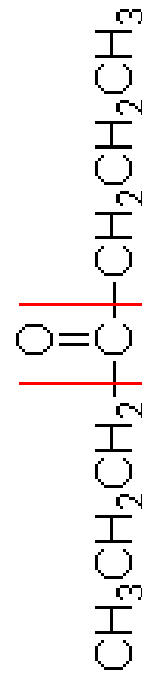
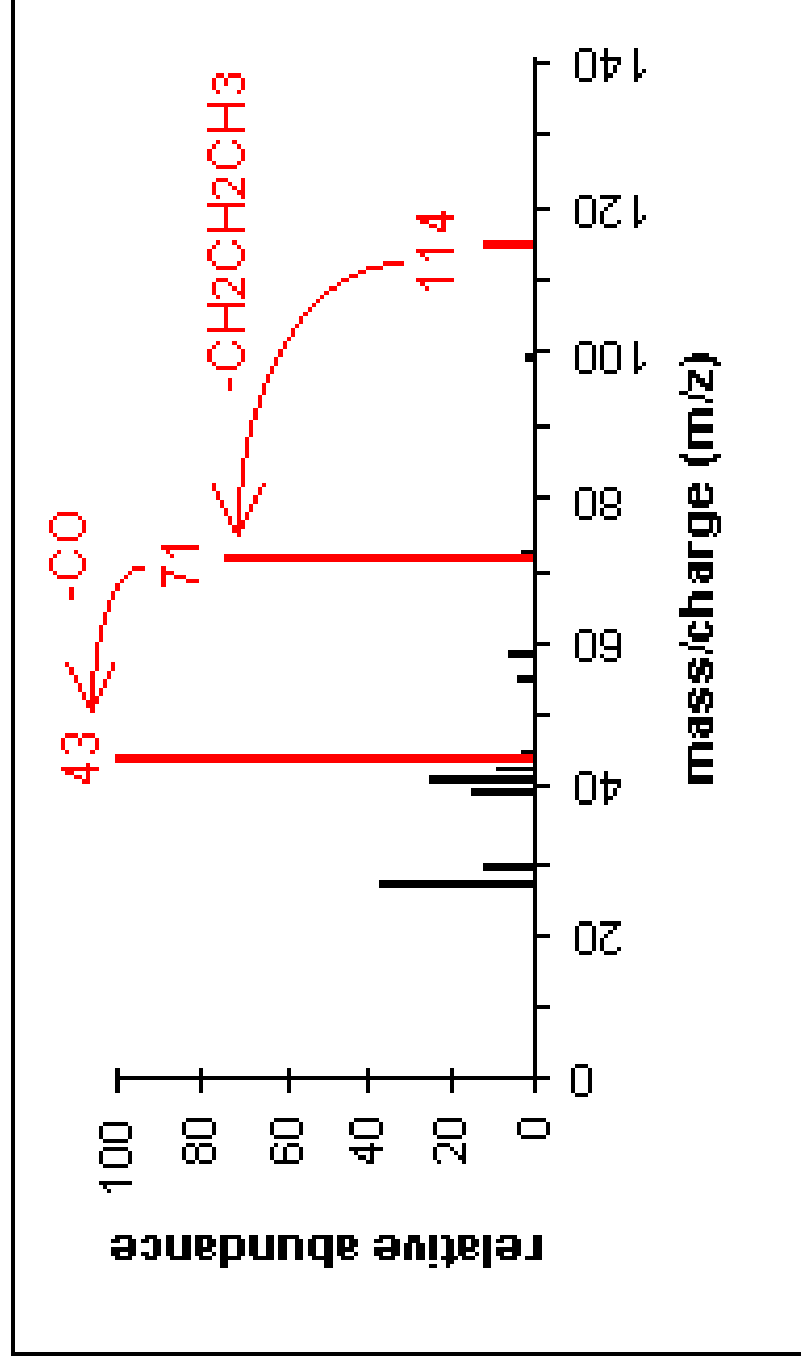
- alkylový řetězec $m/z = 29$ (27), 43 (41), 57
- slabý molekulový ion, přítomnost M-H
- ztráta CO ... $m/z = 86 - 58 = 28$
- ztráta C_3H_6 ... $m/z = 86 - 42 = 44$

- Intenzivnější molekulový ion
- fragmentace u ketoskupiny
- $C_3H_7-COCH_3$ ... $m/z = 43$ a 43
- $C_3H_7CO-CH_3$ ... $m/z = 71$ a 15

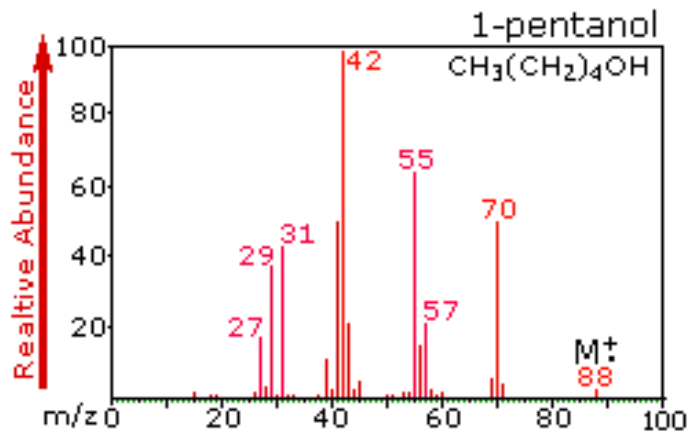
- Intenzivnější molekulový ion
- fragmentace u ketoskupiny
- $C_2H_5-COC_2H_5$ ... $m/z = 29$ a 57

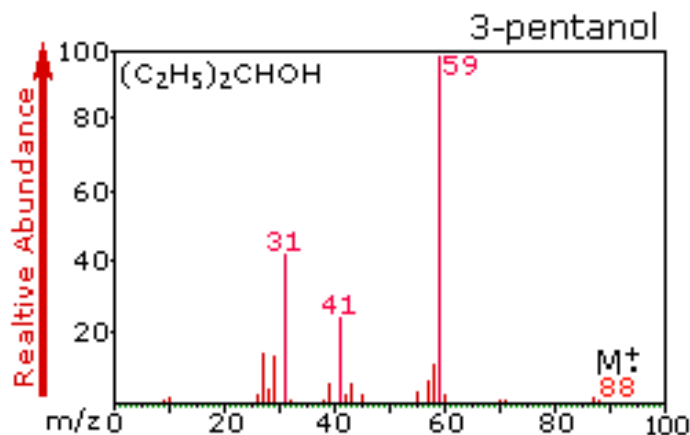
43

71

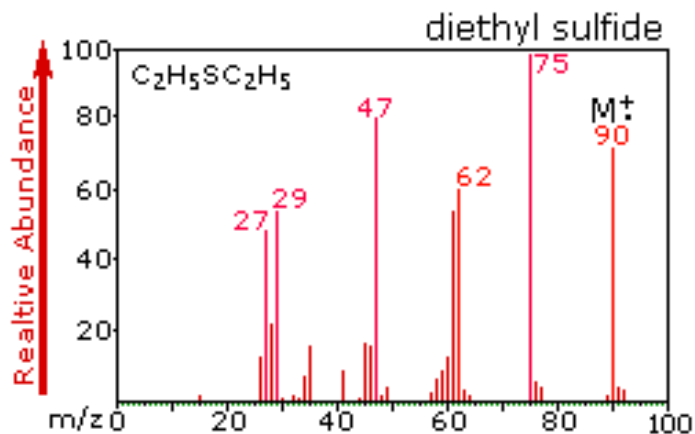
$m/z = 114$

- pro alkoholy typické $m/z = 31$
- ztráta vody $m/z = 88 - 18 = 70$
- ztráta ethenu $m/z = 70 - 28 = 42$

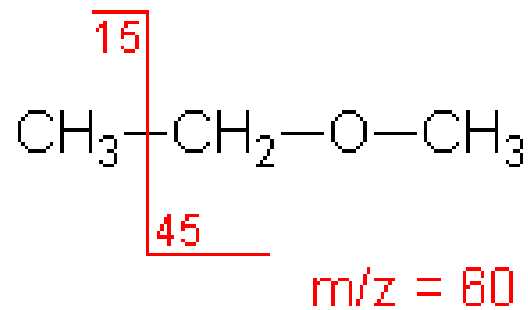
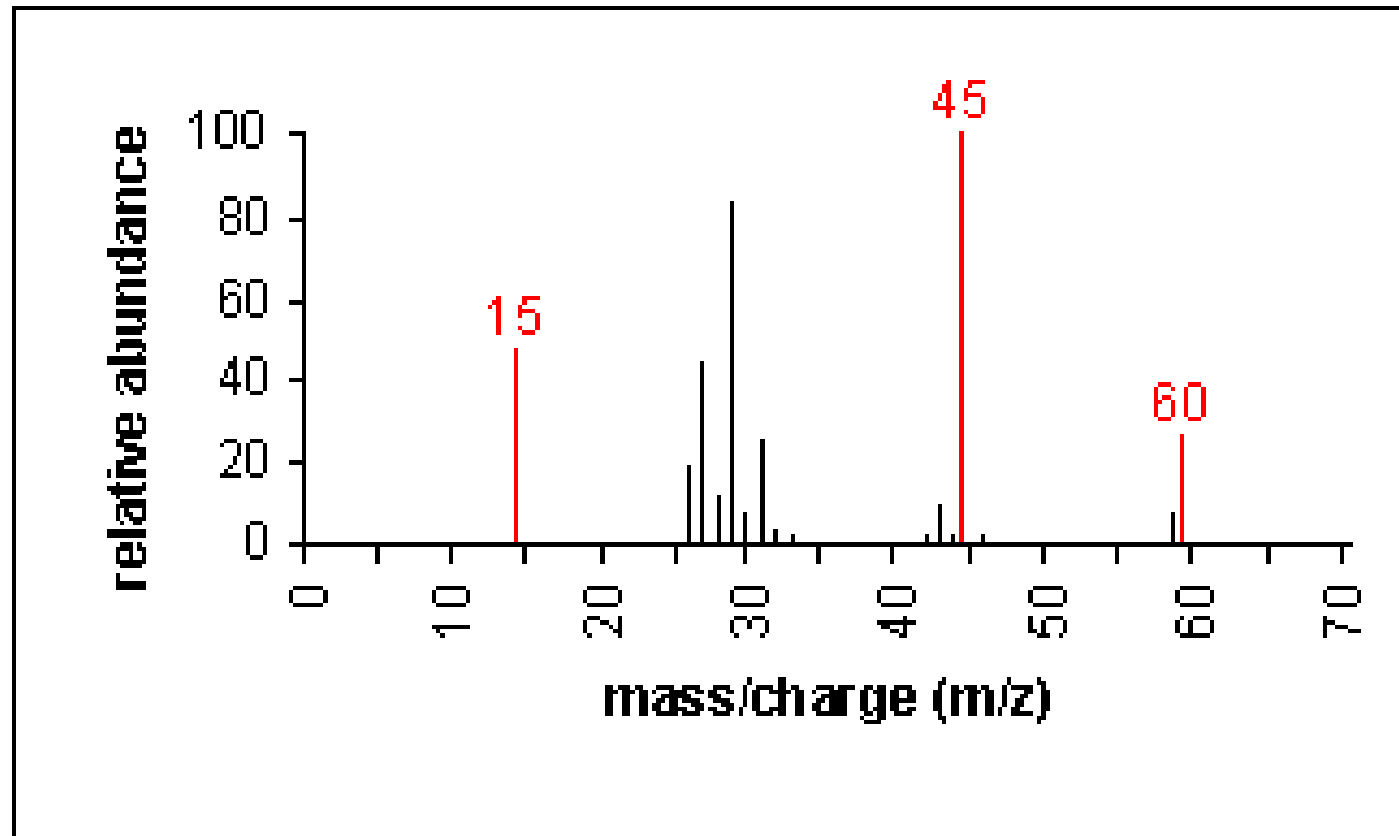
- alpha-fragmentace $-C_2H_5 \dots m/z = 88 - 29 = 59$
- ztráta vody $m/z = 59 - 18 = 41$

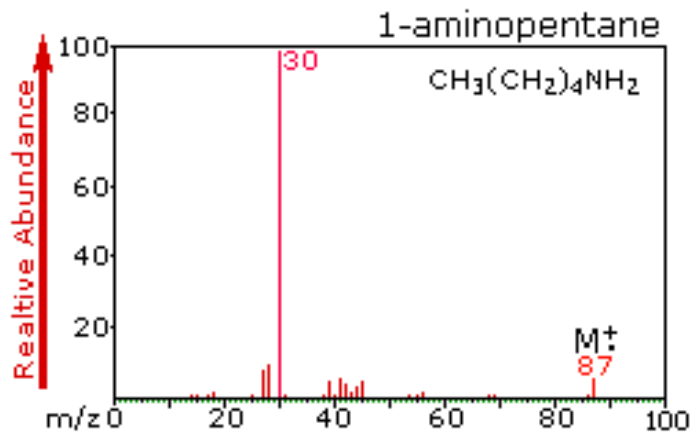

- silný molekulový pík
- silný $M+2$ u $m/z = 92, 75$ a 47
- $C_2H_5-SC_2H_5 \dots m/z = 29$ a 61
- $M - CH_3 \rightarrow m/z = 75$
- $M - C_2H_4 \rightarrow m/z = 62$
- $62 - CH_3 \rightarrow m/z = 47$

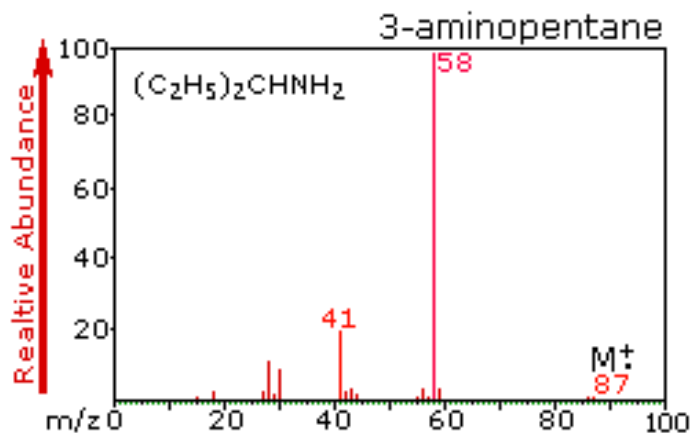

Ethery

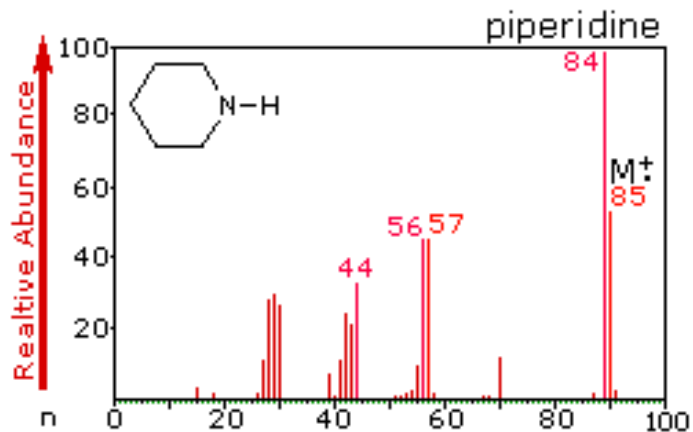

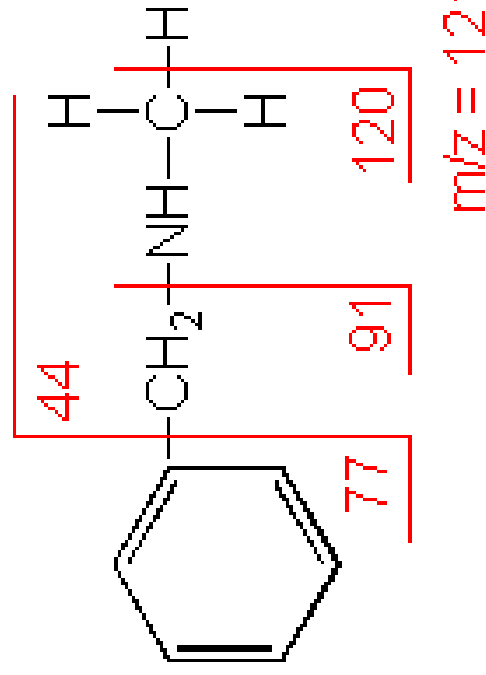
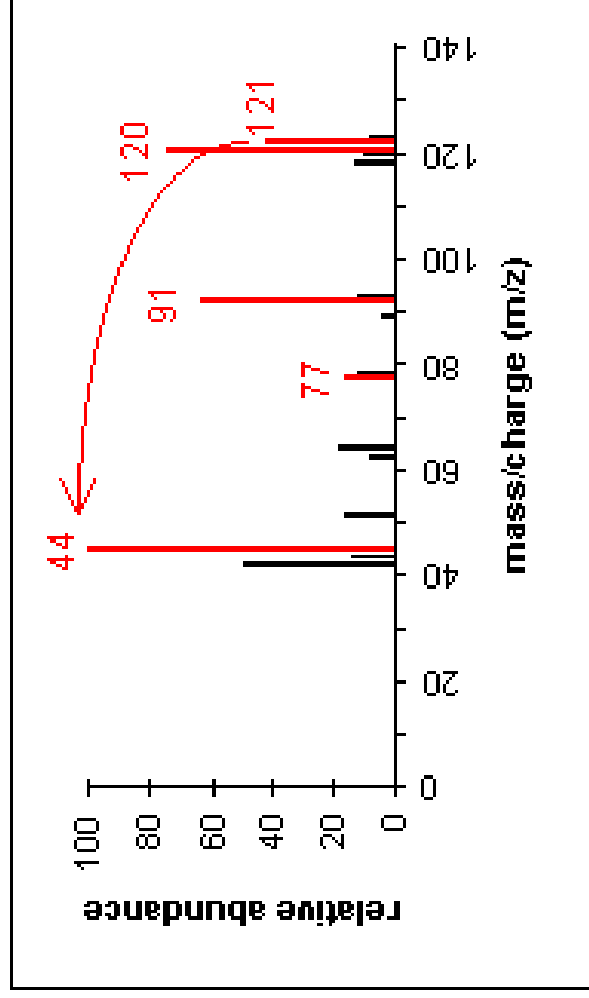
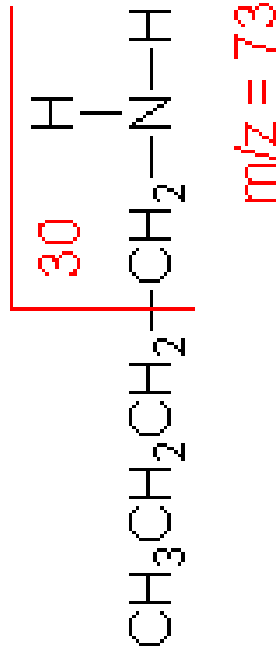
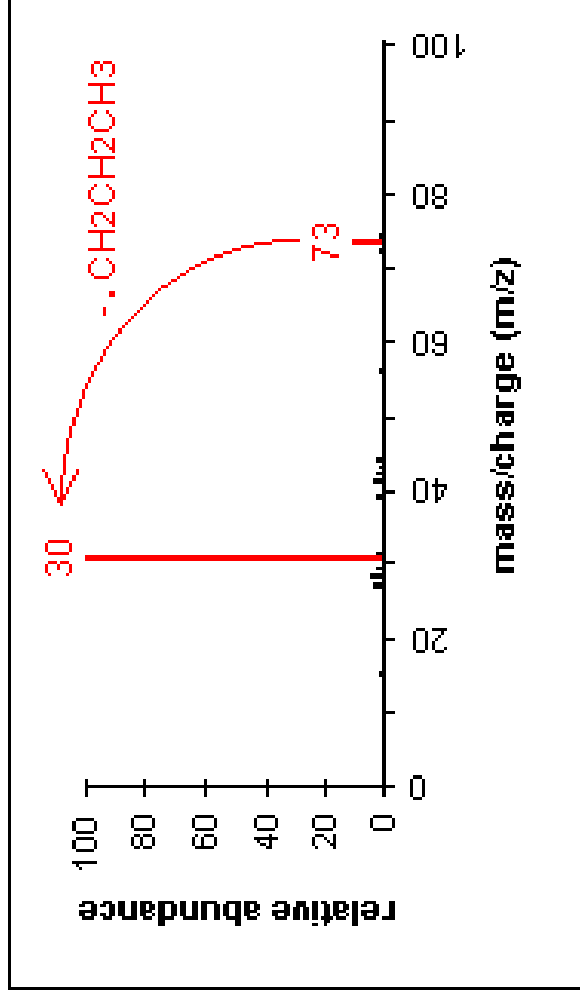
- slabý molekulární ion
- alpha-fragmentace $m/z = 30$ $M - CH_2NH_2$

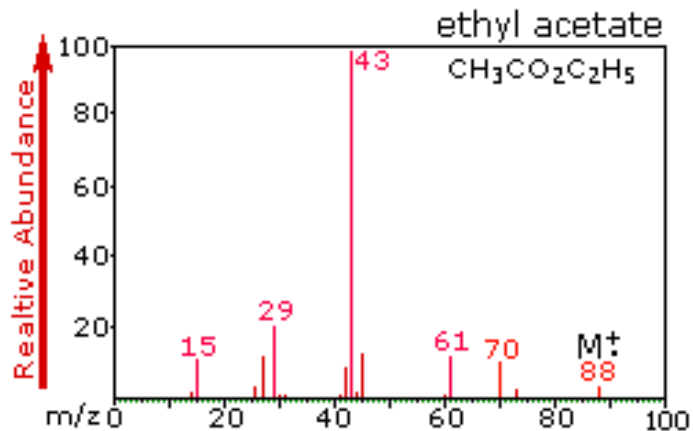

- slabý molekulový ion
- alpha-fragmentace $M - C_2H_5 \rightarrow m/z = 58$
- ztráta amoniaku $58 - NH_3 \rightarrow m/z = 41$

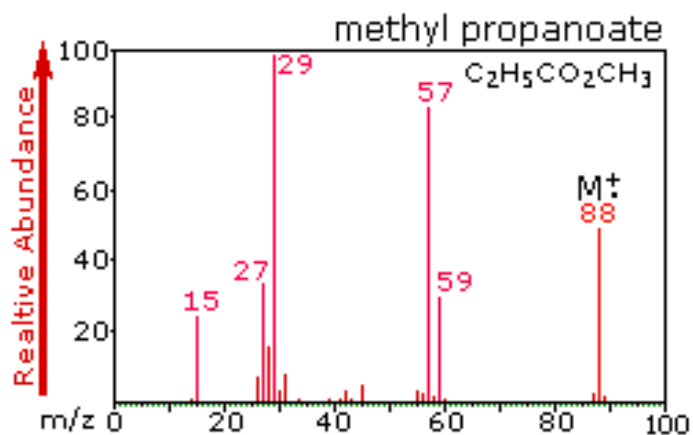

- cyklická látka dává dobrý molekulový pík $m/z = 85$
- alpha-fragmentace vodíku $\rightarrow M - H \rightarrow m/z = 84$
- ztráta ethylu či ethenu $\rightarrow m/z = 56$ a 57
- ztráta allylu $M - C_3H_5 \rightarrow m/z = 44$

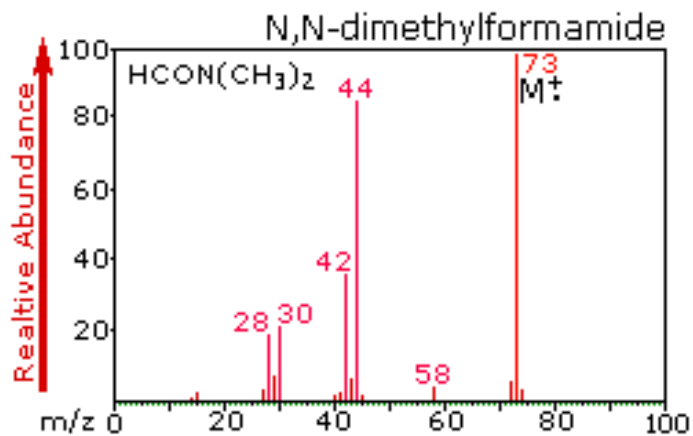

- slabý molekulový pík
- alpha-fragmentace $M - C_2H_5O \rightarrow m/z = 43$
- kuriosní ztráta vody $m/z = 88 - 18 = 70$
- alpha-fragmentace $CH_3-CO_2C_2H_5 \rightarrow m/z$ 15 a 73
- slabé CH_3 a $C_2H_5 \rightarrow m/z = 15$ a 29

Isomerní ester

- silnější molekulový pík
- alpha-fragmentace $M - CH_3O \rightarrow m/z = 57$
-

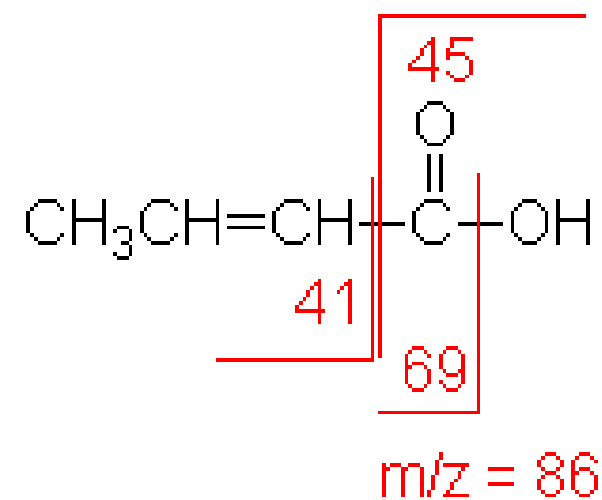
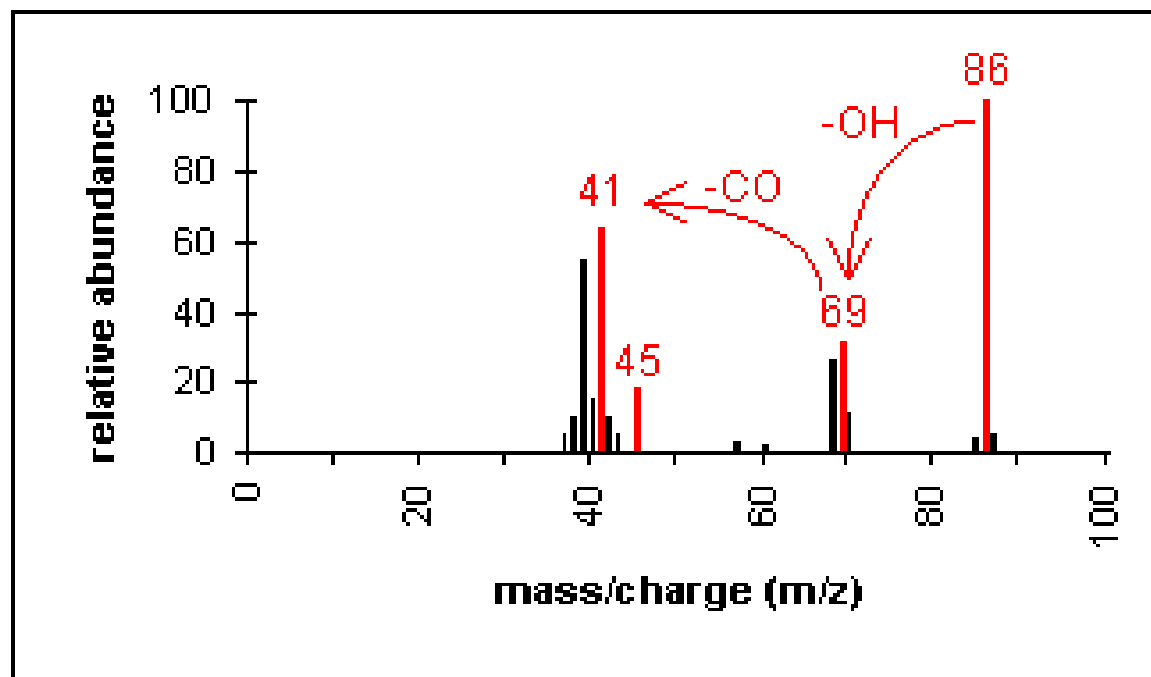

- stabilní molekulový pík $m/z = 73$
- alpha-fragmentace $M - HCO \rightarrow m/z = 44$

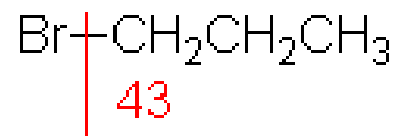
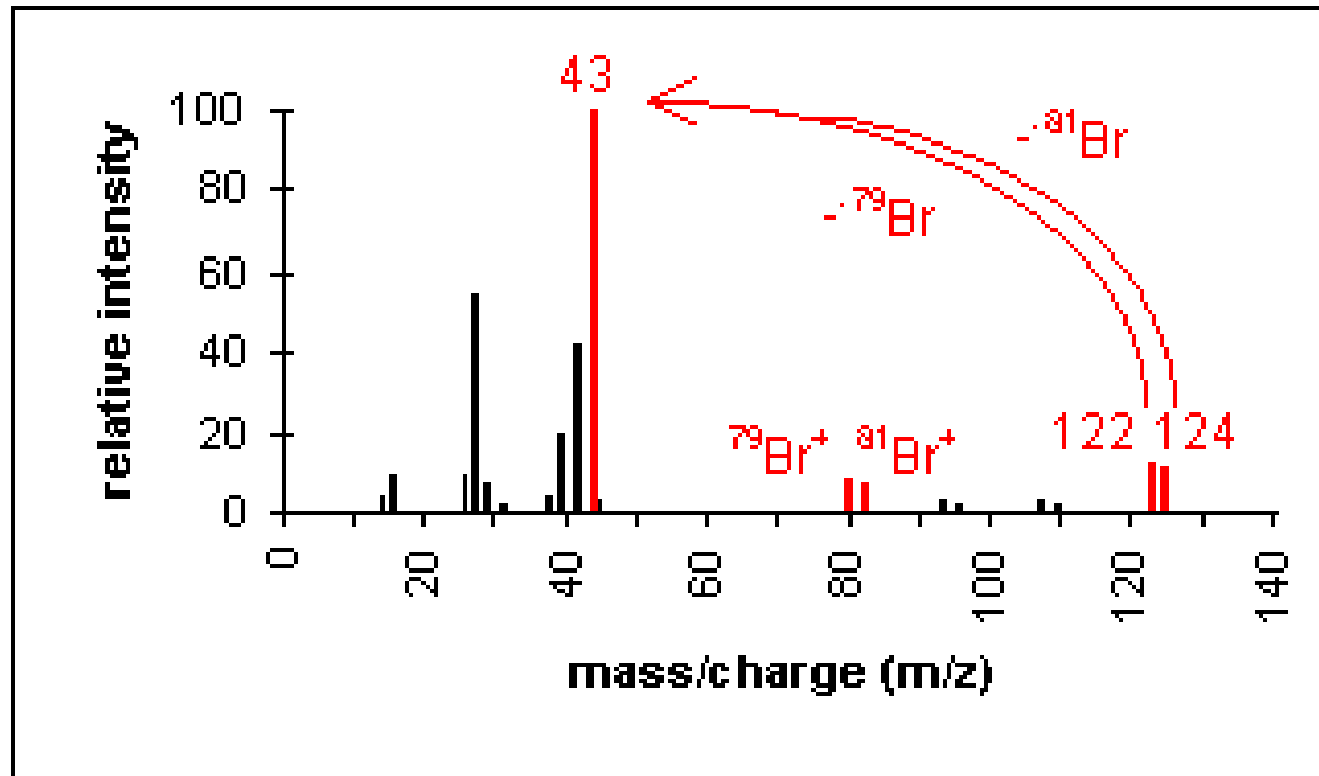
U nižších karboxylových kyselin jsou dominantní píky:

M - OH, tj. M - 17

a M - CO₂H, tj. M - 45

Halogenderiváty

$$m/z (^{79}\text{Br}) = 122$$

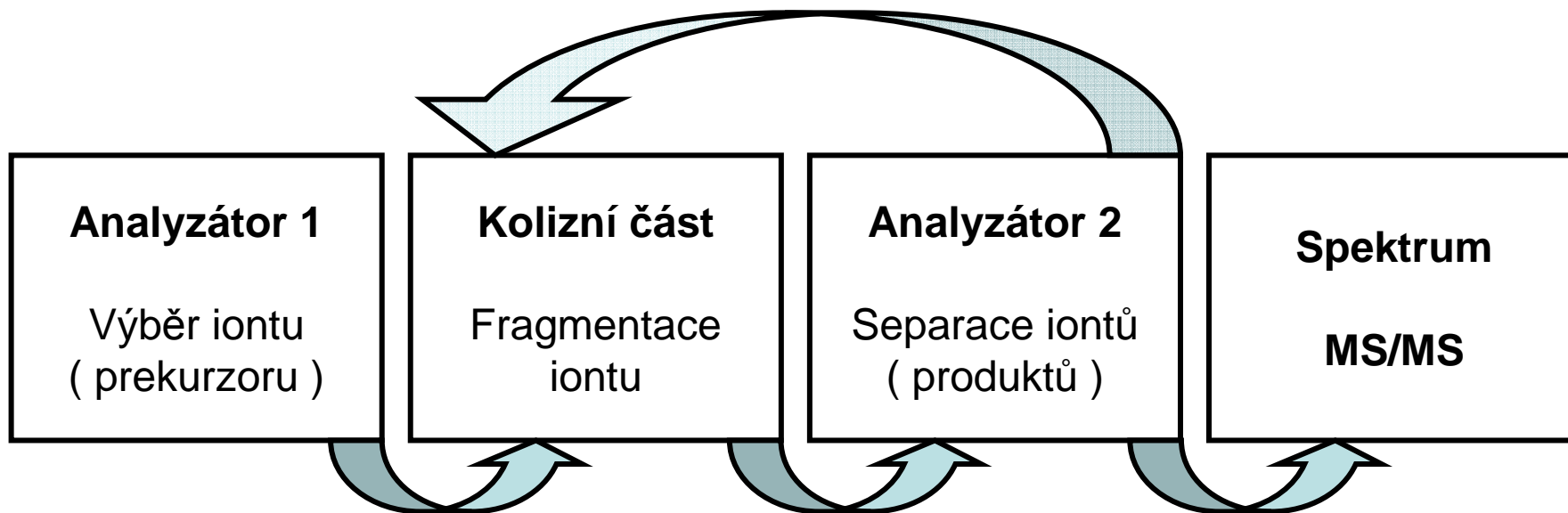
$$m/z (^{81}\text{Br}) = 124$$

Common Small Ions		Common Neutral Fragments	
m/z	composition	mass loss	composition
15 Da	CH ₃	1 Da	H
17	OH	15	CH ₃
18	H ₂ O	17	OH
19	H ₃ O, F	18	H ₂ O
26	C ₂ H ₂ , CN	19	F
27	C ₂ H ₃	20	HF
28	C ₂ H ₄ , CO, H ₂ CN	27	C ₂ H ₃ , HCN
29	C ₂ H ₅ , CHO	28	C ₂ H ₄ , CO
30	CH ₂ NH ₂	30	CH ₂ O
31	CH ₃ O	31	CH ₃ O
33	SH, CH ₂ F	32	CH ₄ O, S
34	H ₂ S	33	CH ₃ + H ₂ O, HS
35(37)	Cl	33	H ₂ S
36(38)	HCl	35(37)	Cl
39	C ₃ H ₃	36(38)	HCl
41	C ₃ H ₅ , C ₂ H ₃ N	42	C ₃ H ₆ , C ₂ H ₂ O, C ₂ H ₄ N
42	C ₃ H ₆ , C ₂ H ₂ O, C ₂ H ₄ N	43	C ₃ H ₇ , CH ₃ CO
43	C ₃ H ₇ , CH ₃ CO	44	CO ₂ O, CONH ₂
44	C ₂ H ₄ O	45	C ₂ H ₅ O
46	NO ₂	55	C ₄ H ₇
56	C ₄ H ₈	57	C ₄ H ₉
57	C ₄ H ₉	59	C ₂ H ₃ O ₂
60	CH ₄ CO ₂	60	C ₂ H ₄ O ₂
79(81)	Br	64	SO ₂
80(82)	HBr	79(81)	Br
91	C ₇ H ₇	80(82)	HBr
127	I	127	I
128	HI	128	HI

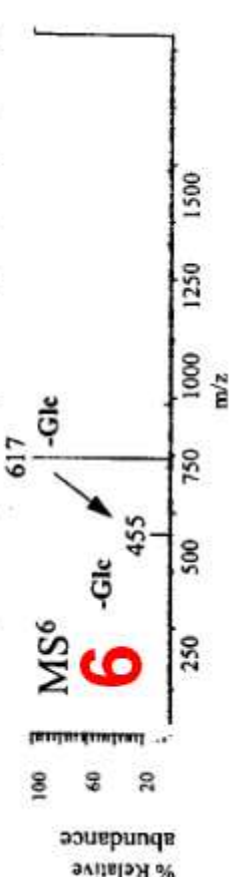
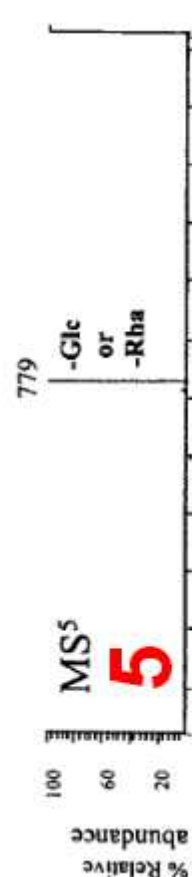
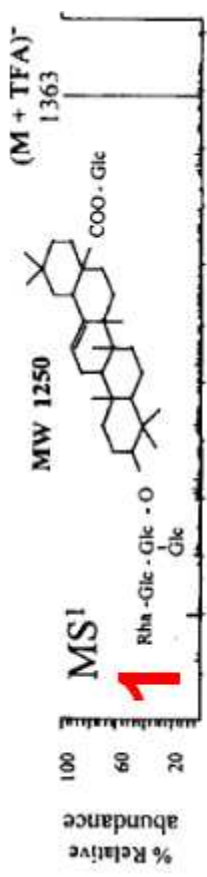
Collision induced dissociation (CDI)

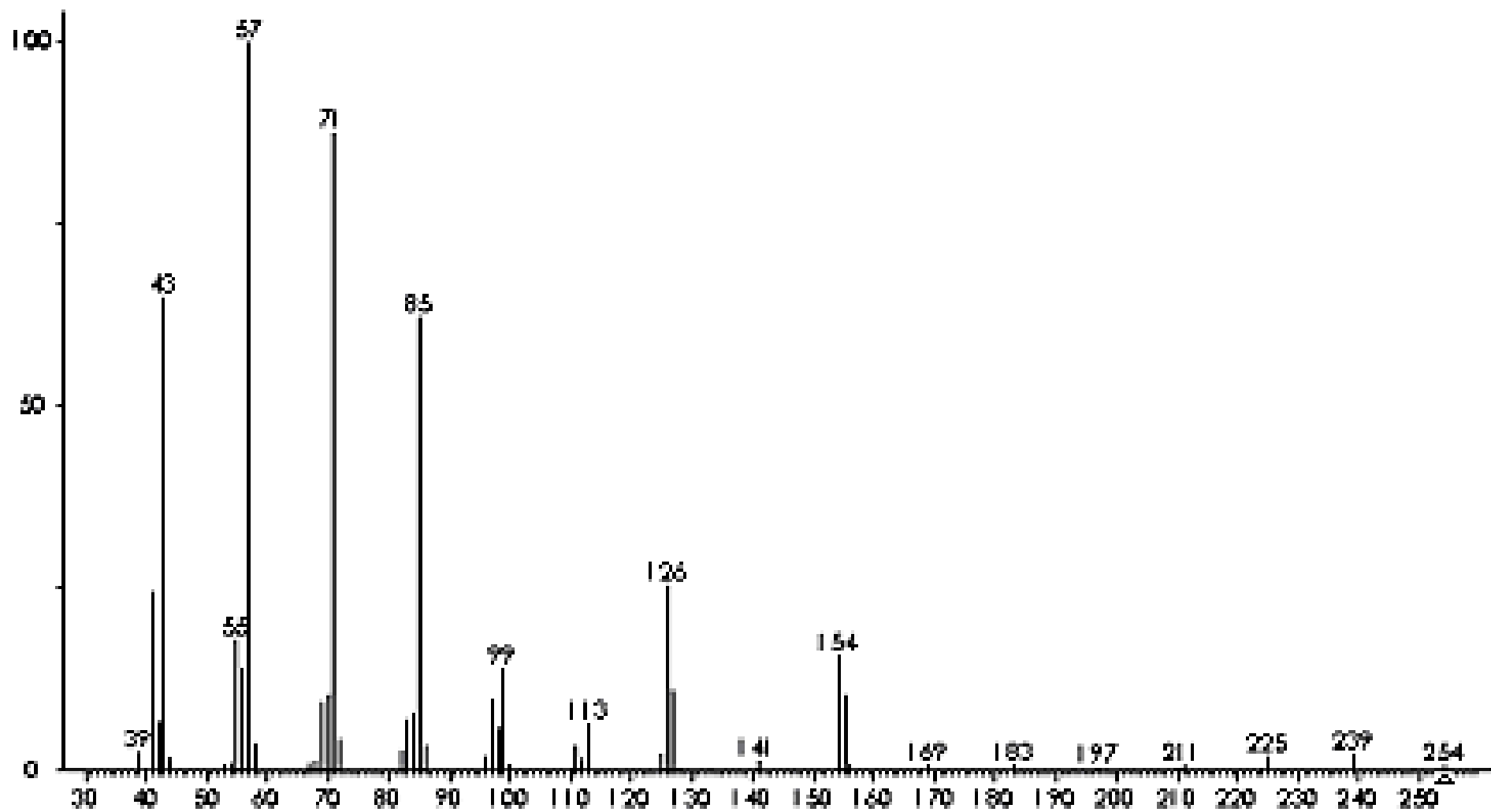
MS/MS, MS², ... MSⁿ

Vhodné pro získání strukturních informací a studium fragmentačních cest

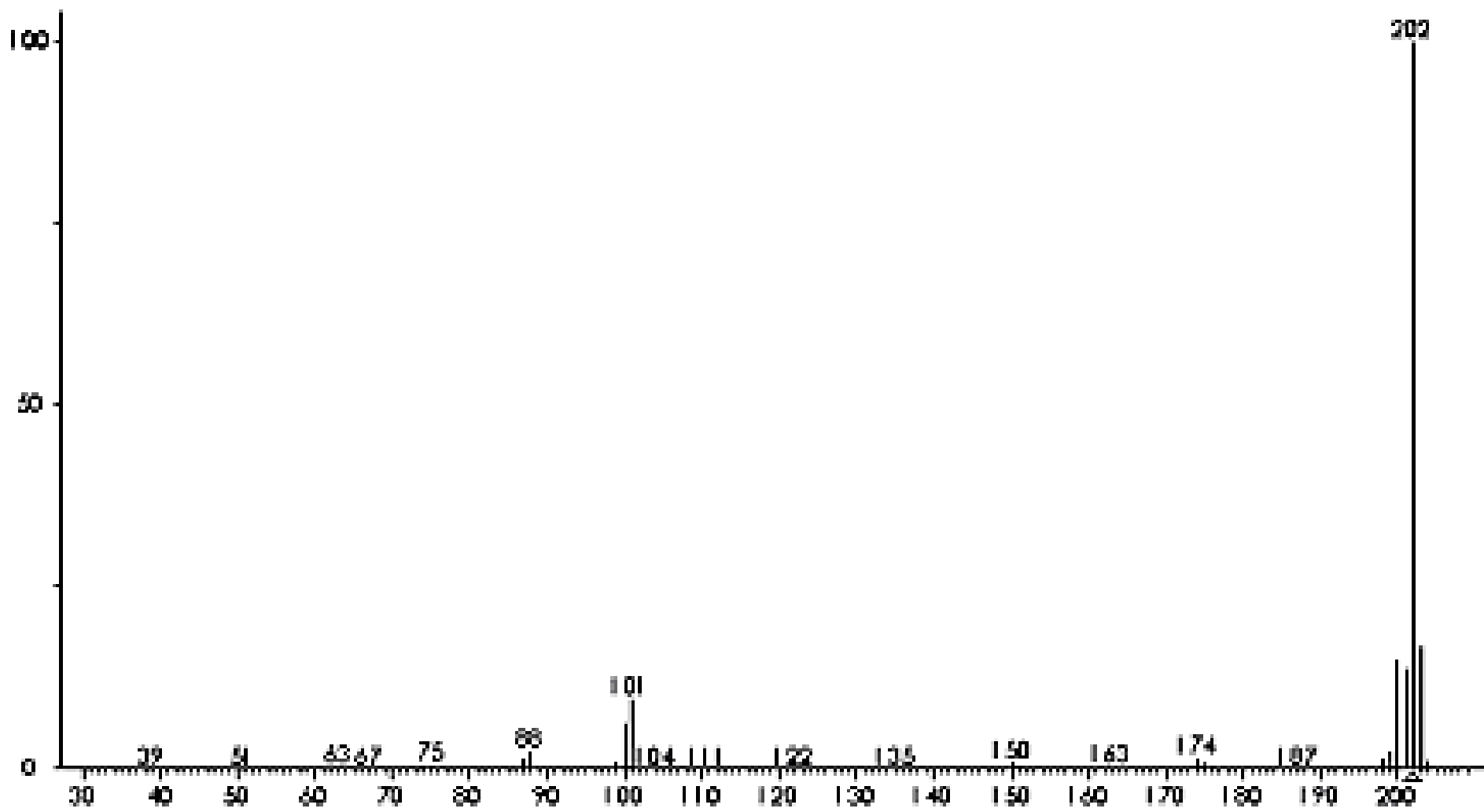

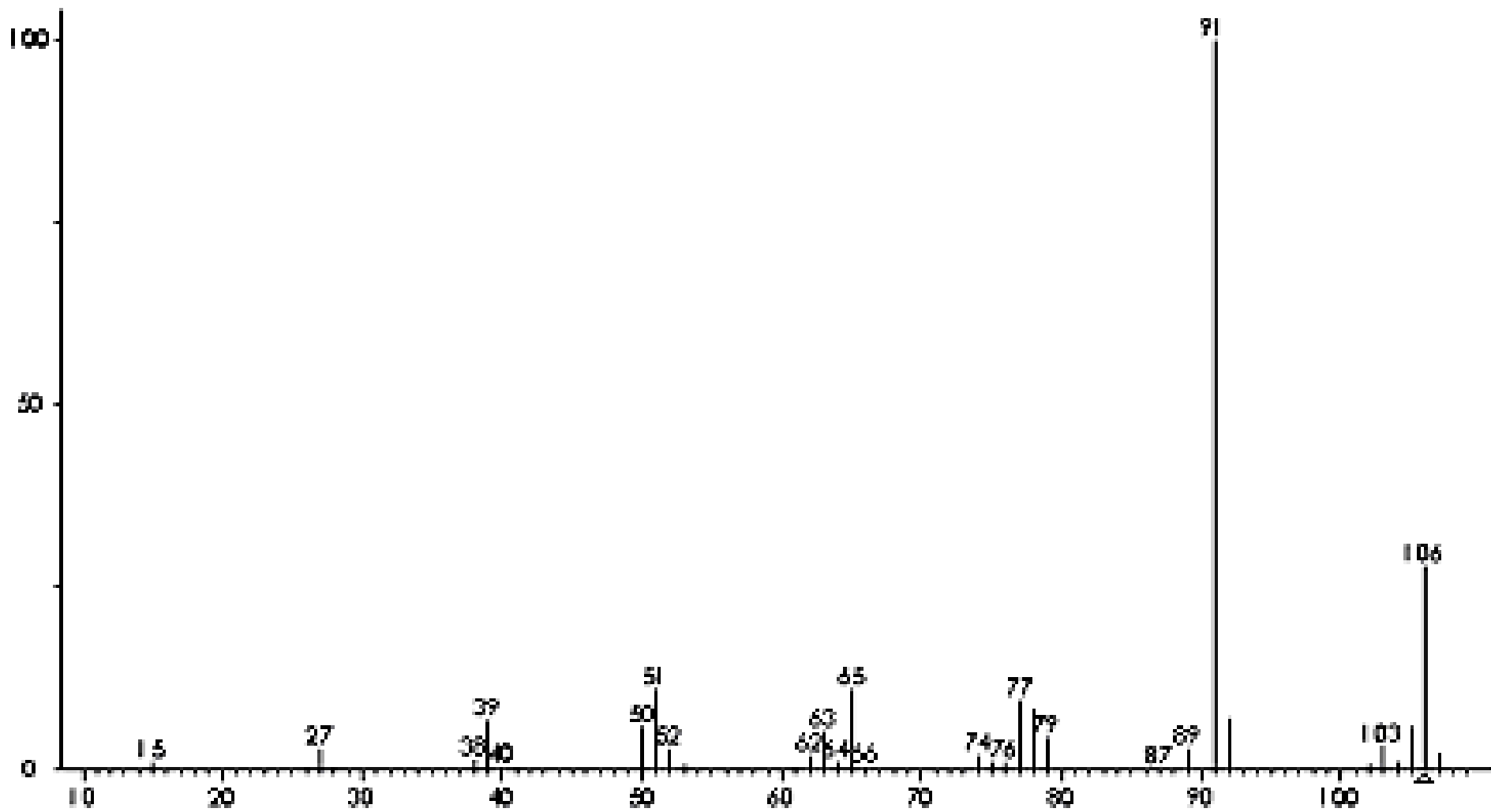

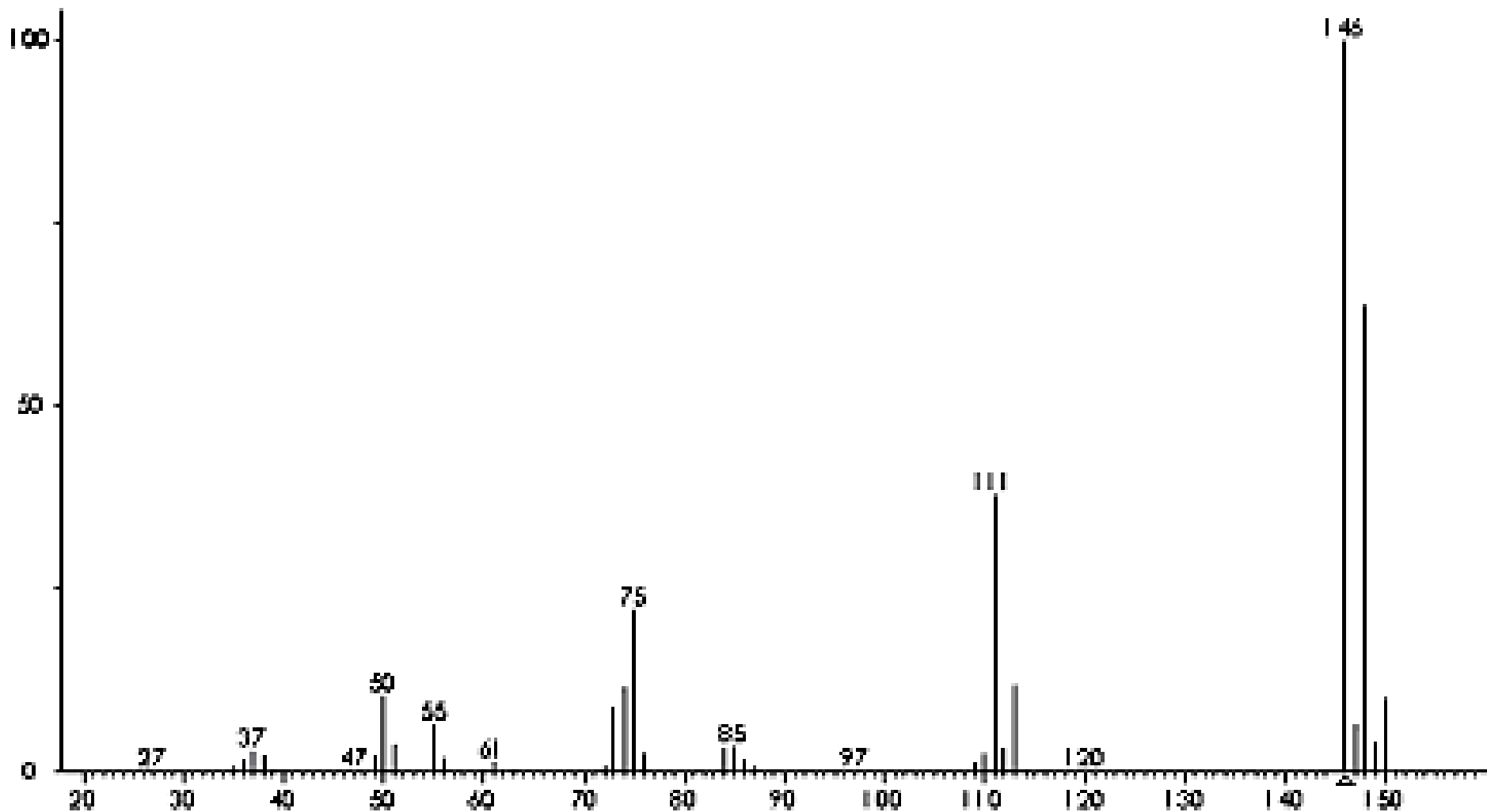
8-methylheptadekan

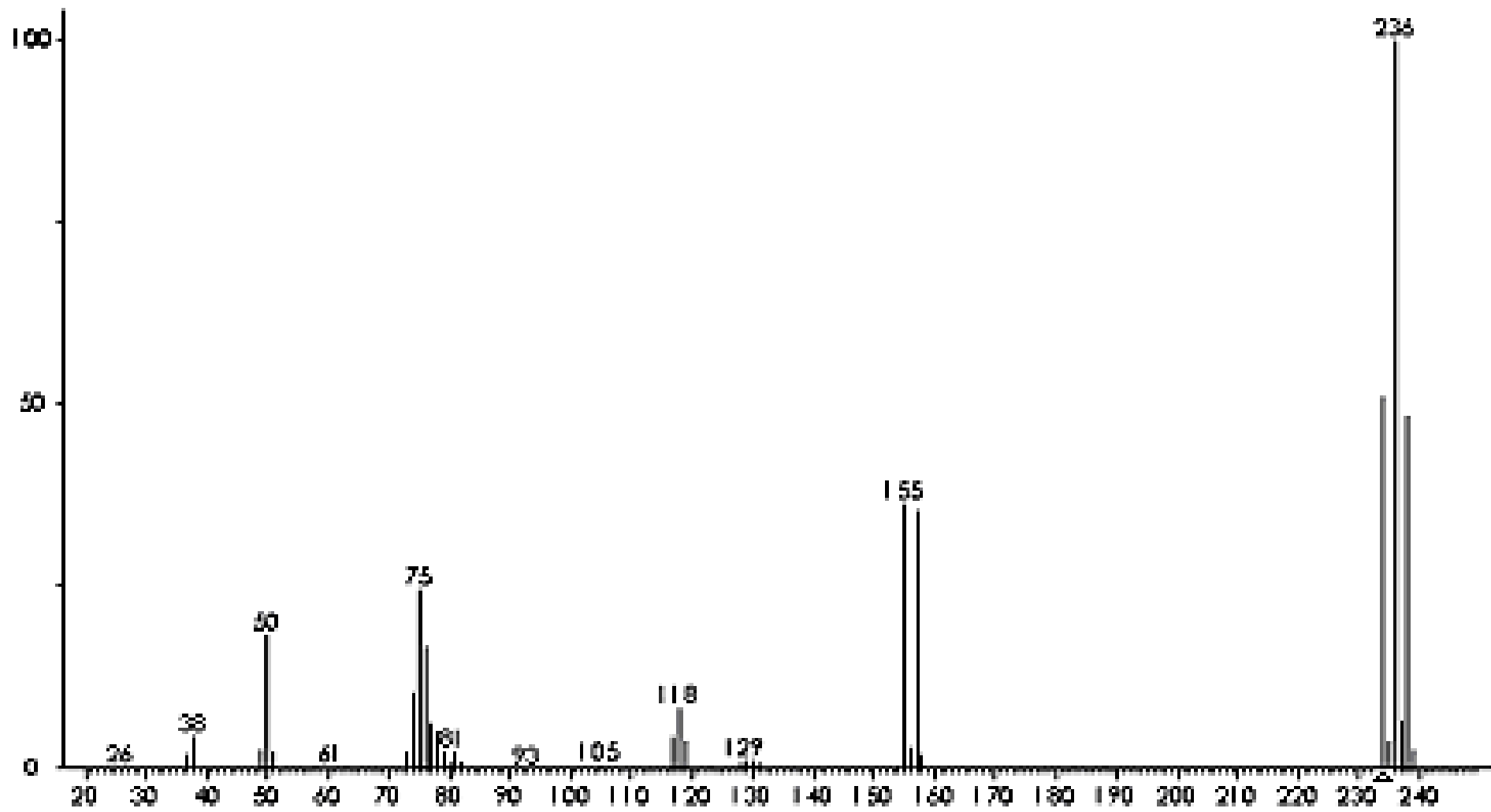
pyren

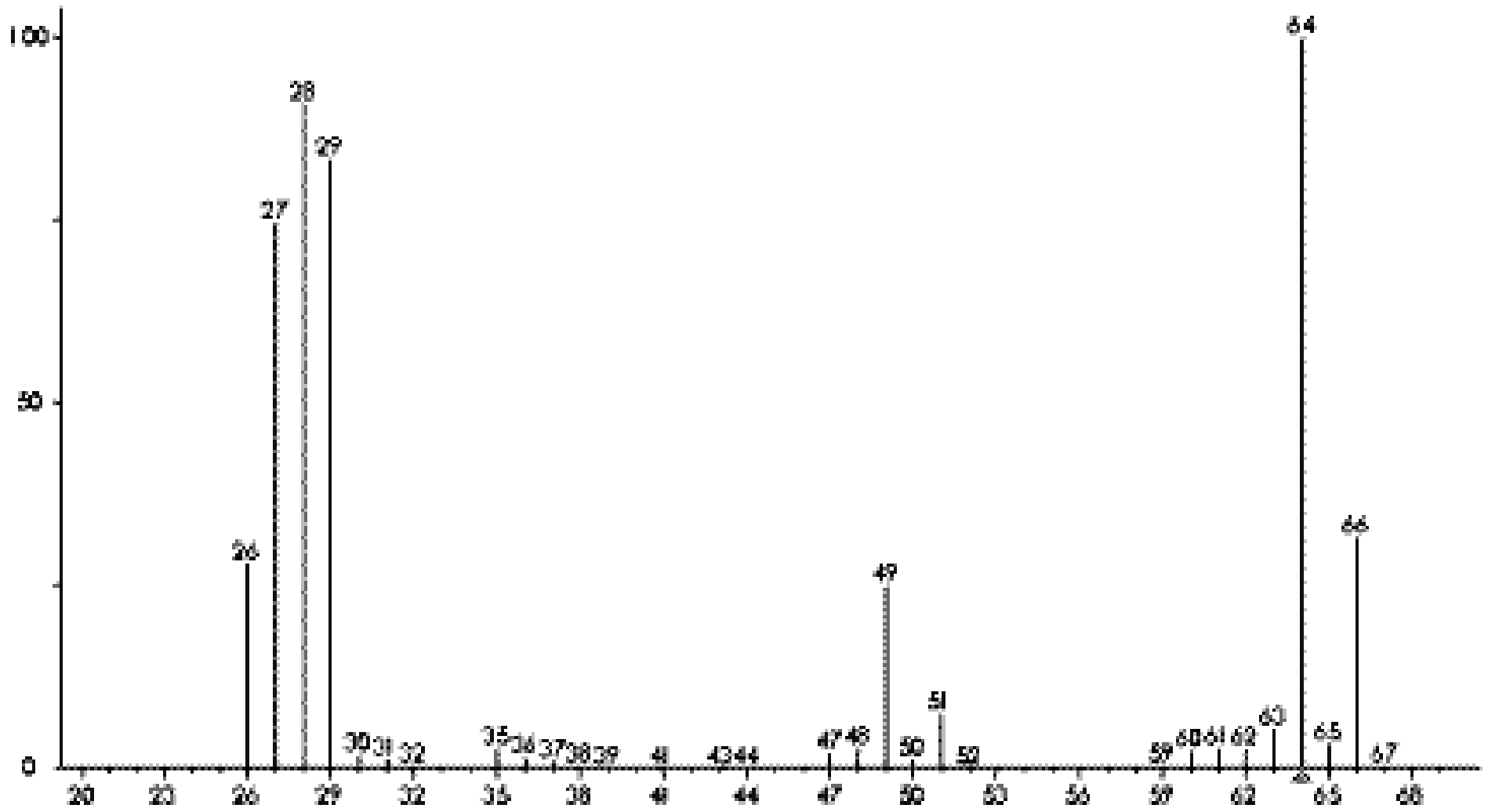
ethylbenzen

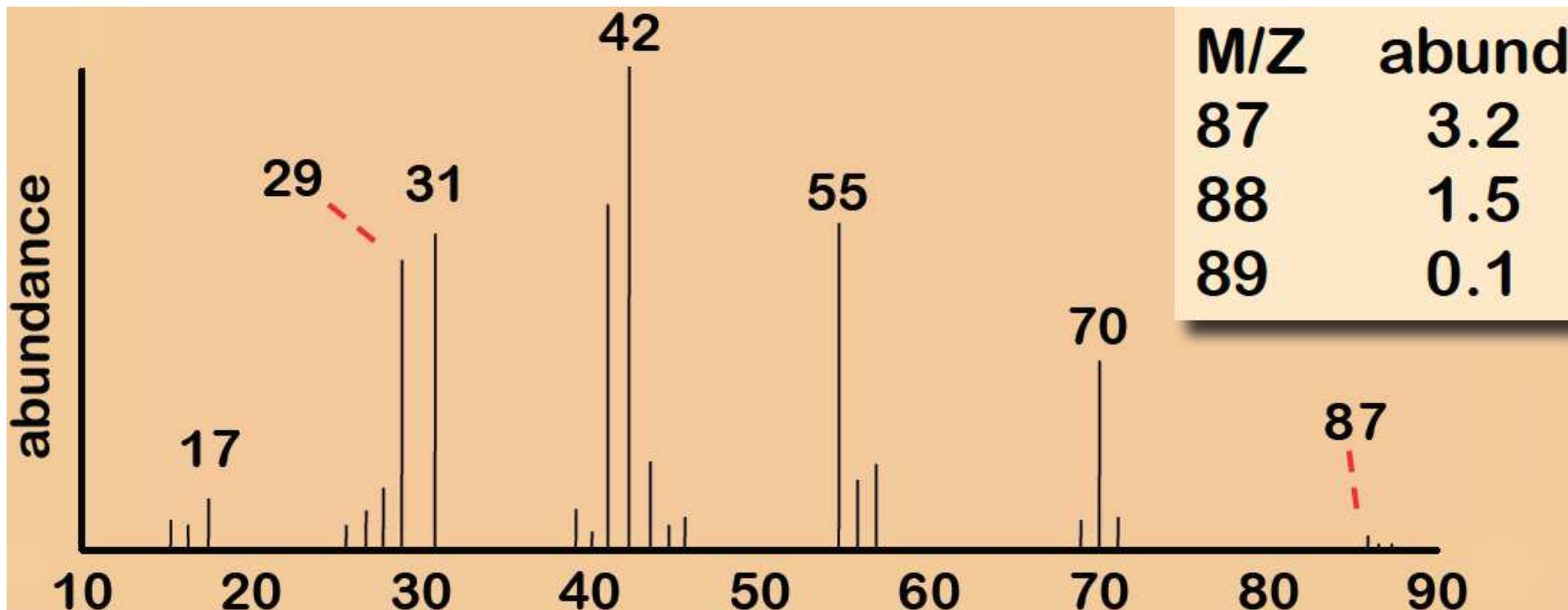
1,2-dichlorbenzen

1,2-dibrombenzen

1-chlorethan

Molekulový ion

Normalizace m/z 87 (100 %), 88 (46,9 %), 89 (3,1 %) $\rightarrow 46,9/1,1 = 42,6$ uhlíků

$42 \cdot 12 = 504$, ale m/z je pouze 87 $\rightarrow m/z$ 87 není molekulový pík

Normalizace m/z 88 (100 %), 89 (6,7 %) $\rightarrow 6,7/1,1 = 6,1$ uhlíků

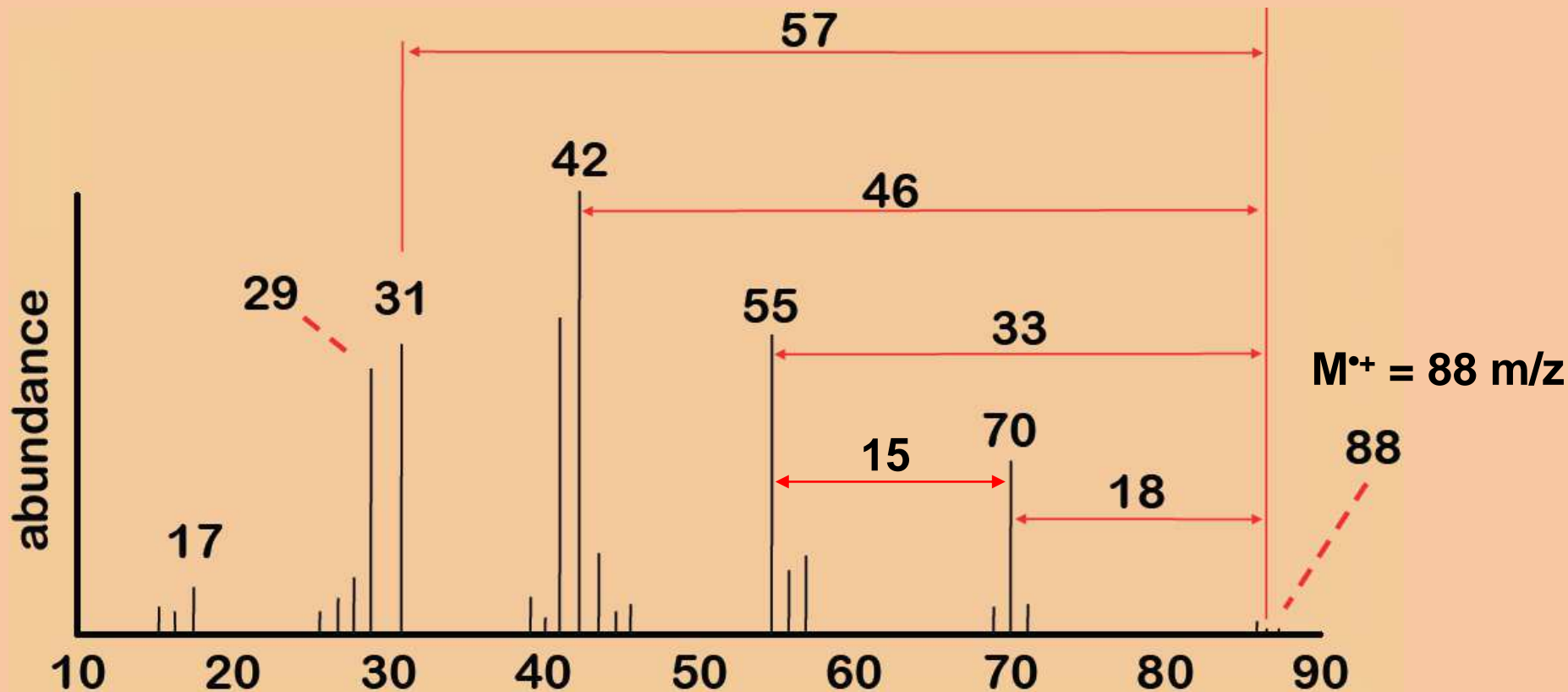
$5 \cdot 12 = 60$ (5,5 % M+1) ... C_5H_{28} (DBE = -8), $C_5N_2^{\text{III}}$ (DBE = 7), **$C_5H_{12}O$ (DBE = 0)**,

$6 \cdot 12 = 72$ (6,6 % M+1) ... C_6H_{16} (DBE = -1), C_6O (DBE = 7)

$7 \cdot 12 = 84$ (7,7 % M+1) ...

$M^+ = 88 m/z$

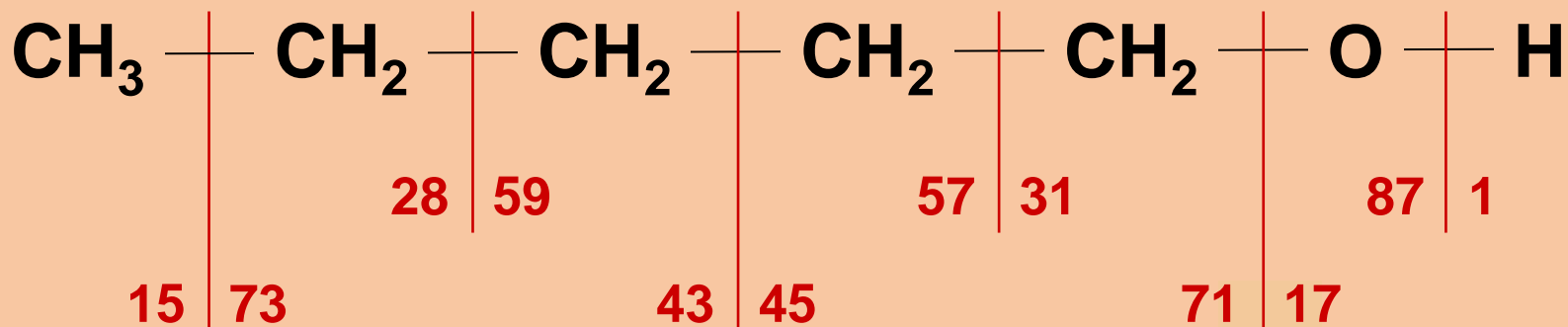
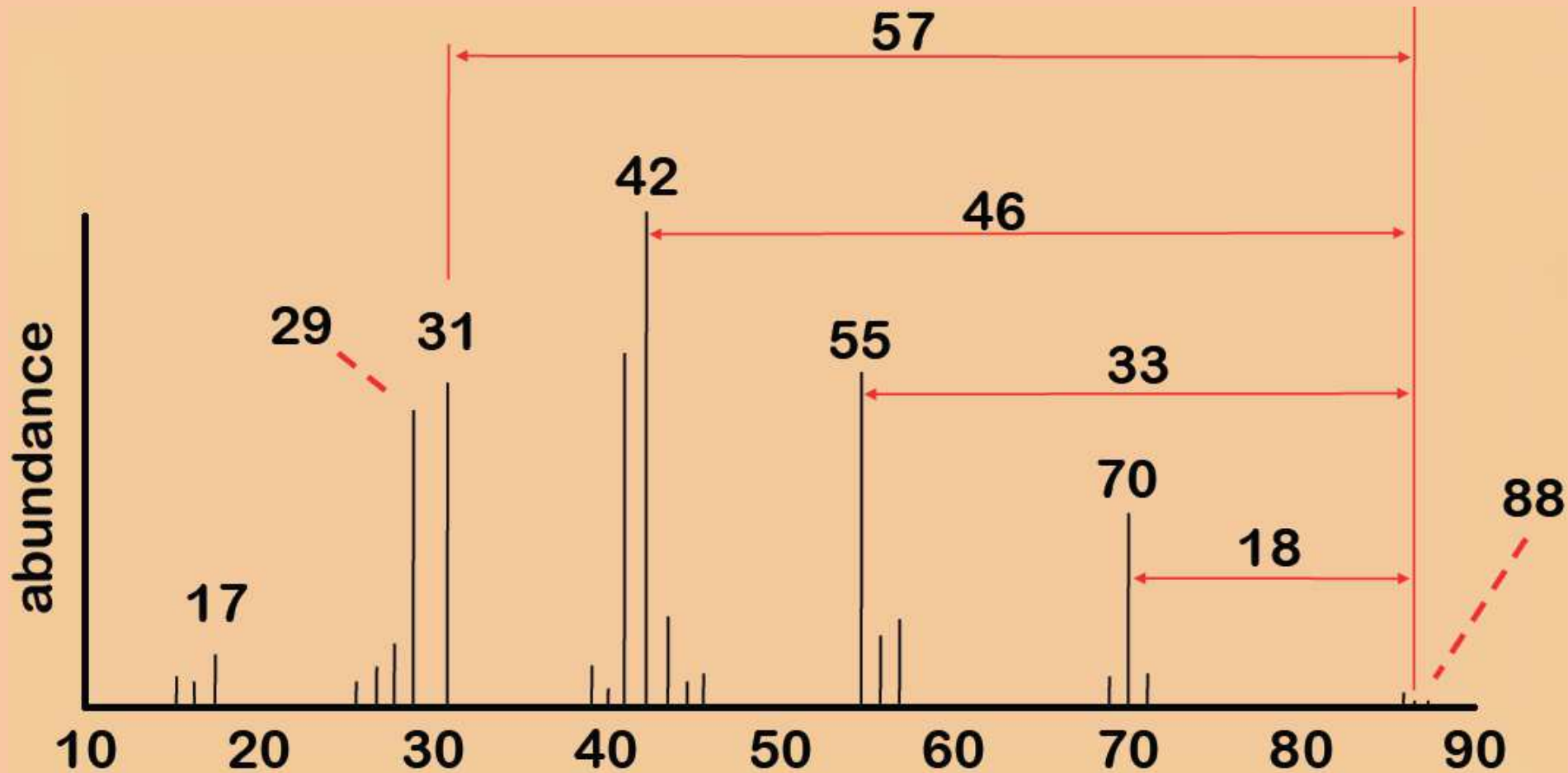

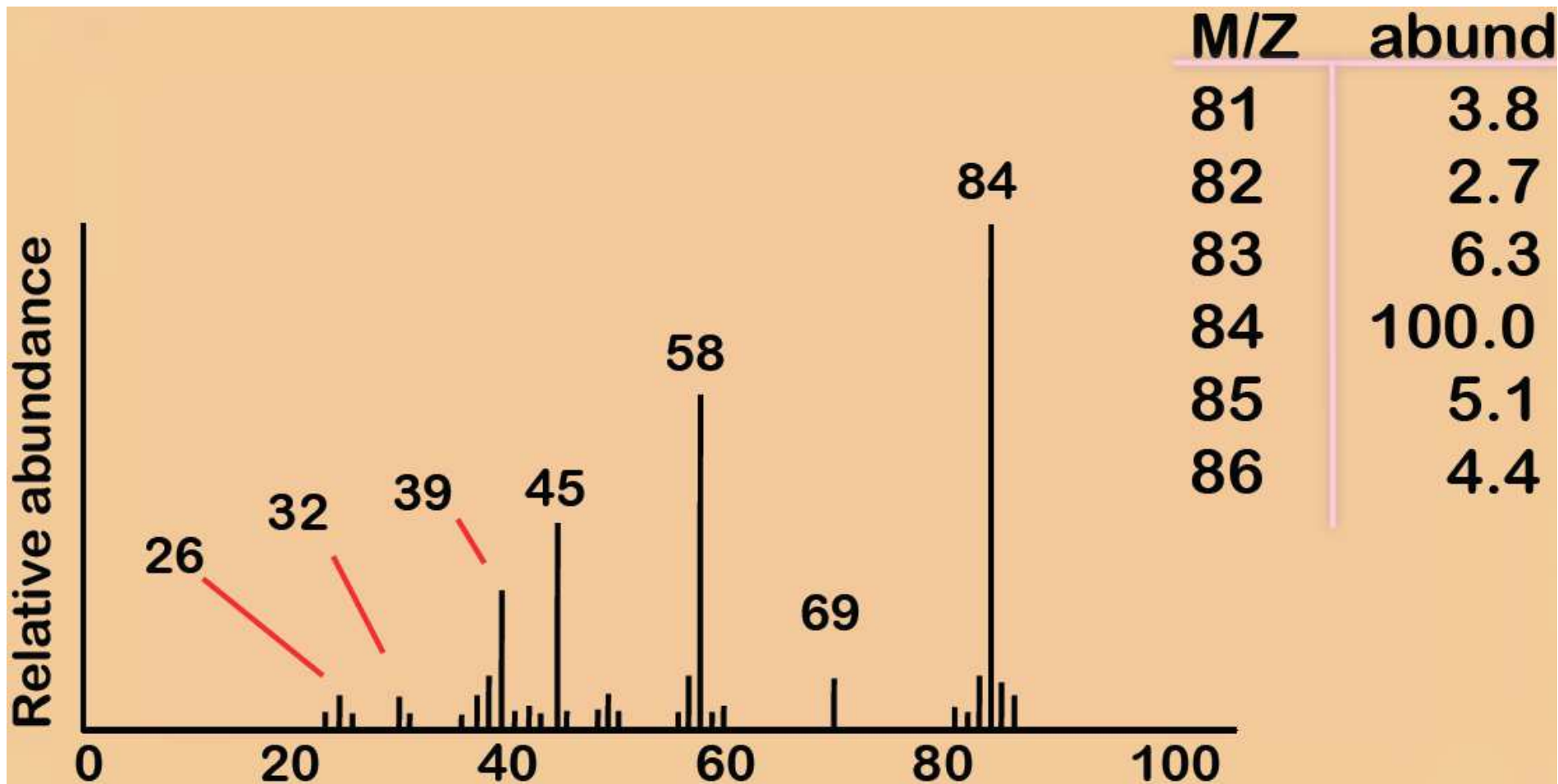
Fragmenty

17	OH
29	C_2H_5 , CHO
31	CH_2OH
42	C_3H_6 , C_2H_2O
55	C_4H_7
70	C_5H_{10}

Ztráty

1	H
18	H_2O
33	H_2O a CH_3
46	CH_3CH_2OH
57	$CH_3CH_2CH_2CH_2$

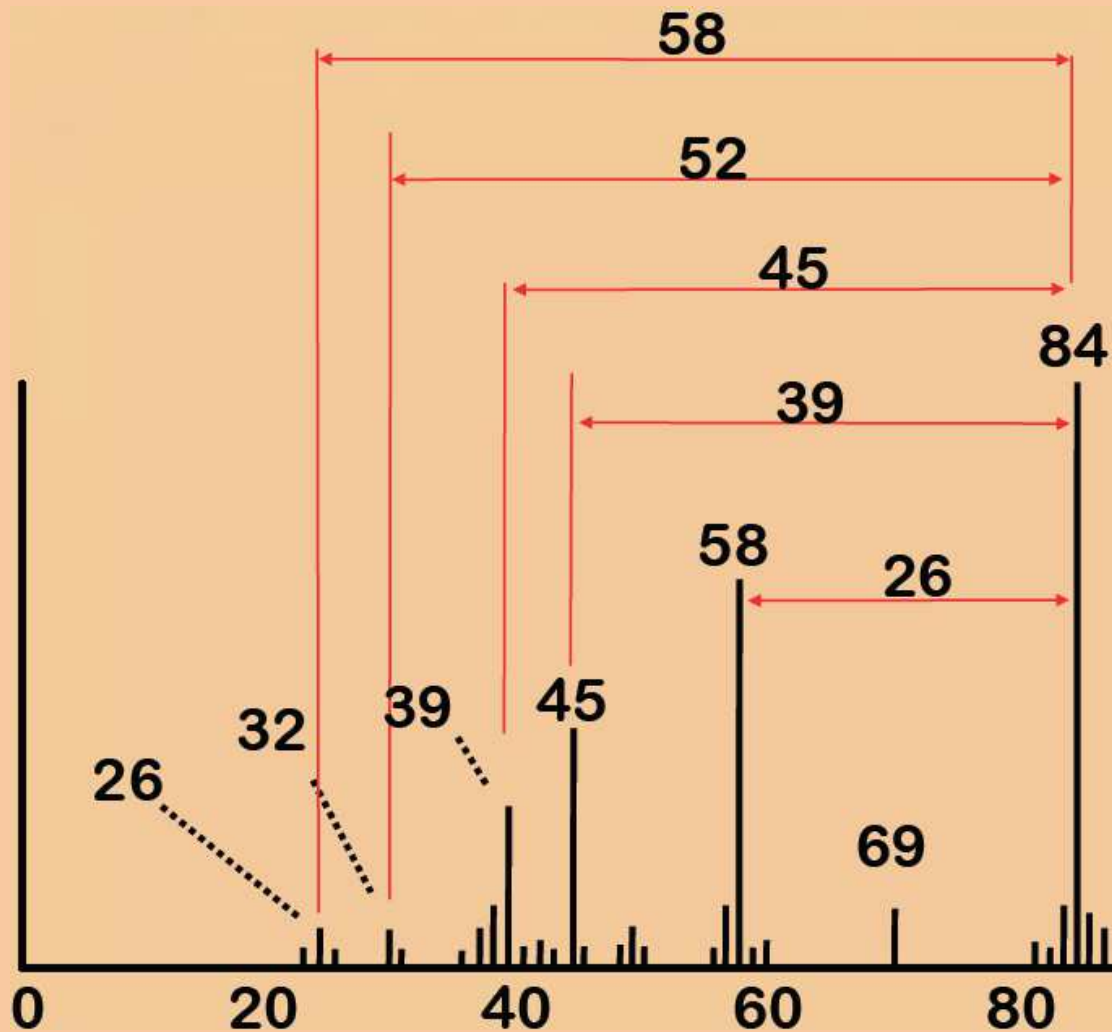

4,4 % pro M+2 → jedna síra ... též má 0,8 % M+1

$$(5,1 - 0,8) / 1,1 = 3,9 \text{ uhlíků}$$

$M^+ = 84 - \text{uhlíky} (4 * 12) - \text{síra} (1 * 32) = 4 \text{ vodíky}$

$$\text{DBE pro } C_4H_4S = 3$$

26	C_2H_2
39	C_3H_3
45	CHS
52	C_4H_4
58	C_2H_2S

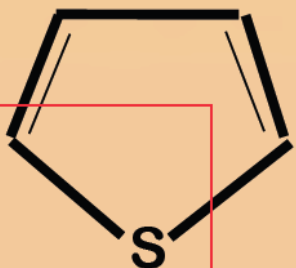
žádné CH_3 ani C_2H_5

cyklus

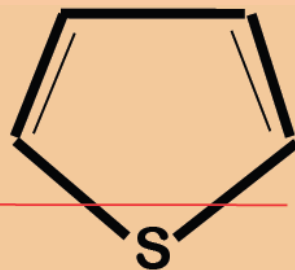
39
 C_3H_3

45
CHS

52
 C_4H_4

32
S

26
 C_2H_2
58
 C_2H_2S

